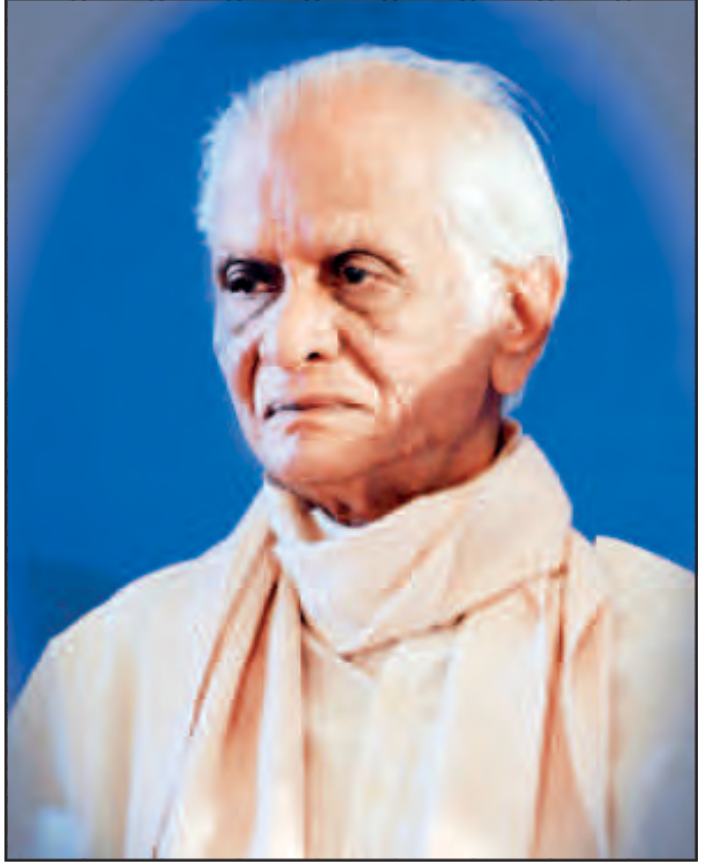

શ્રી કાન્તિભાઈ પટેલના પિતા બળદેવભાઈ મથુરભાઈ વ્યવસાયે તબીબ અને દેશભક્ત હોવાથી ઘરનું વાતાવરણ રાષ્ટ્રપ્રેમથી સભર હતું. તેમનો જન્મ તા. 01-07-1925માં ઈન્ડોનેશિયાના બોર્નિયા ટાપુમાં જન્મ થયો. મૂળ વતન સોજિંત્રા (જિ. આણંદ.). પ્રારંભિક શિક્ષણ સોજિંત્રામાં લીધું. ગુજરાત વિદ્યાપીઠમાં કલા શિક્ષણ શ્રી દત્તા મહા પાસે, ત્યારબાદ સર જે. જે. સ્કૂલ ઓફ ફાઇન આર્ટ્સ મુંબઈમાં ચિત્રકલાનો અભ્યાસ કર્યો. પરંતુ પોતાની મુખ્ય રુચિ શિલ્પ પ્રત્યે હોવાથી મહારાષ્ટ્રના ખાંડગામમાં શ્રી તિલક વિદ્યાપીઠમાં શિલ્પકલાનું શિક્ષણ શ્રી મુંકુદ શ્રીકૃષ્ણપંધેજી પાસેથી લીધું.

ઈ.સ. 1942ની 'હિંદ છોડો' ચળવળમાં છ માસ જેલવાસ પણ ભોગવી. આમ સ્વતંત્ર સંગ્રામમાં સક્રિય ભાગ લીધો. આ દેશપ્રેમ આજીવન કલા અને જીવનમાં પ્રતિબિંબિત થયો. કલાધર્મની શરૂઆત જ અડાસના શહીદોના ભાવાત્મક શિલ્પથી કરી.

સુદૈર્ઘ્ય જીવન, સાત્વિક આચાર-વિચાર અને ઉચ્ચકક્ષાની કલા સાધનાને કારણે શ્રી કાન્તિભાઈ અનેક મહાન વિભૂતિઓના સંપર્કમાં આવ્યા. ગાંધીજી, સરદાર, વિનોબા, રવિશંકર મહારાજ, મા આનંદમયી, પૂ. મોટા, યોગીજી બાપા, પ્રમુખ સ્વામી, નારાયણ દેસાઈ, જૈન સાધ્વીઓ અને સંતો-મહાપુરુષોની પ્રીતિ અને આશીર્વાદ એમને પ્રાપ્ત થયા.

શ્રી કાન્તિભાઈએ અનેક વિશ્વ પ્રસિદ્ધ વ્યક્તિઓનાં શિલ્પો અનેક માપમાં-અર્ધપ્રતિમા, પૂર્ણકદ એમ અનેક પ્રકારે કાંસામાં કે આરસમાં બનાવ્યાં છે. સરદાર પટેલ અને મોરારાજી ભાઈ દેસાઈએ સૂવર્ણચંદ્રક આપેલ છે. ઈ. સ. 1965માં દિલ્હી લલિતકલાના ચેરમેનનો વિશિષ્ટ પુરસ્કાર, ઈ. સ. 1978માં ગુજરાત સરકારનો ગૌરવ પુરસ્કાર, ઈ. સ. 1996માં શ્રી રવિશંકર રાવળ પુરસ્કાર, હરિ ઓમ આશ્રમ તરફથી શિલ્પ નૈપુણ્યનો સુવર્ણચંદ્રક,

અડાસના શહીદો

શ્રી કાન્તિભાઈ પટેલ

ગાંધીજી

સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ

નૃત્યની ગતિ

પુજા

મધર મેરી અને ઇસુ

ભરવાડ

કેમ્બ્રિજ યુનિવર્સિટી તરફથી પ્રમાણપત્ર, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશને બે વખત સન્માનિત કરેલ છે. શિલ્પ કલા સાધનાની કદર કરી ઈ. સ. 2004માં ભારત સરકારે પદ્મશ્રી એવોર્ડથી નવાજ્યા છે.

આશ્રમ રોડથી દાંડી તરફ કૂચ કરતી વિશ્વ પ્રસિદ્ધ પ્રતિમા, નહેરુ બ્રિજના છેડે ઈન્દુ યાયાની પ્રતિમા, ગાંધી આશ્રમમાં ધ્યાનસ્થ ગાંધીજીની પ્રતિમા, ઈસરોમાં વિક્રમસારાભાઈની પ્રતિમા, ગાંધીનગર ખાતે સરદાર પટેલની વિશાળ પ્રતિમા રાજઘાટ દિલ્હી ગાંધી સ્મારકમાં ધ્યાન મગ્ન ગાંધીજીની પ્રતિમા, આ ઉપરાંત રામકૃષ્ણ પરમહંસ, વિનોબા ભાવે, સ્વામી વિવેકાનંદ શ્રી લાલબહારદુર શાસ્ત્રી, મધર મેરી, વિક્રલભાઈ પટેલ, આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈન, યોગીજી મહારાજ, શ્રી વિજય વલ્લભ સૂરિજી, સાધ્વી મૃગાવતીજી, મા શારદા, મણિદેવી વગેરેની પ્રતિમાઓ બનાવેલ છે.

અમદાવાદ, દિલ્હી, ન્યૂ યોર્ક, સાઉથ અમેરિકાના ગિઆનાની રાજધાની જ્યોર્જ ટાઉન, જર્સી સિટી, જહોનિસબર્ગ વગેરે જગ્યાએ તેમની બનાવેલી પ્રતિમાઓ સ્થાપિત કરવામાં આવેલ છે. ગાંધીજીના ટ્રસ્ટીશીપને વરેલા શ્રી કાન્તિભાઈએ અમદાવાદમાં આવેલી પોતાની ચાલીસ કરોડ રૂપિયા જેટલી કિંમતની બે એકર મૂલ્યવાન જમીન કલાપ્રવૃત્તિના વ્યાપ અને વિકાસ માટે દિલ્હી લલિતકલા અકાદમીને અર્પણ કરી છે. આવું ઉમદા કાર્ય ગાંધીજીના આદેશો પર ચાલનાર જીવનસાધક જ કરી શકે.

તાપીબેન દેસાઈનું શિલ્પ

શ્રી રમેશભાઈ પંડ્યાનો જન્મ તા. 22-10-1930માં સુરત ખાતે થયો હતો. બાળપણમાં જ 3 વર્ષે માતાની મમતા અને 6 વર્ષે પિતાની છત્રછાયા ગુમાવી હતી. નર્મદા કિનારે આવેલું ચાણોદ તેમનું મૂળ વતન અને મોસાળ પણ હતું. તેથી મામાની છત્રછાયામાં બાળપણનો ઉછેર અને અભ્યાસ થયો. મામા રેલવેમાં ગાર્ડ હોવાથી બદલીઓ થતી રહેતી તેની અસર અભ્યાસ ઉપર પડતી. 1944માં 1 વર્ષ માટે સર્વ વિદ્યાલય કડી ખાતે અભ્યાસ કરવાની તક મળી. અહીં તેમનો સર્વાંગી વિકાસ થયો હોવાનું તેઓ માને છે. શાળાના કલાશિક્ષકો દ્વારા કલાશિક્ષણ ક્ષેત્રે તેમને પ્રોત્સાહન મળતું હતું. ચાણોદમાં આવતા સર્કસ, મેળા, ભવાઈ અને રામલીલા માણવાનો આનંદ આવતો હતો.

S.S.C. પાસ થયા બાદ કલાગુરુ શ્રી રવિભાઈની પ્રેરણા અને મામાની આર્થિક સહાયથી વડોદરાની એમ. એસ. યુનિવર્સિટીમાં ફાઈન આર્ટ્સમાં 1951માં દાખલ થયા. ત્યાં શ્રી બેન્દ્રે સાહેબ તથા શ્રી માર્કન્ડ ભટ્ટ સાહેબ પાસેથી તાલીમ મેળવી. 1955માં બી.એ. ફાઈન આર્ટ્સની પદવી પ્રથમ નંબરે હાંસલ કરી. ત્યારબાદ અમેરિકાની ઈલોનોઈ સ્ટેટ યુનિવર્સિટીમાંથી સારા ગ્રેડ સાથે એમ.એ.ની પદવી મેળવીને માતૃસંસ્થામાં (વડોદરા) જ અધ્યાપક અને રીડર તરીકે જોડાયા અને 1990 સુધી કાર્યરત રહી નિવૃત્ત થયા.

‘પહેલાં હું ચિત્રશિક્ષક પછી ચિત્રકાર’ આવી નમ્રતા, સરળતા, નિખાલસતા અને મિલનસાર વ્યક્તિત્વના કારણે કલા, વિદ્યાર્થીઓ તથા સમાજના પરિચિત લોકોના સન્માનિત કલાગુરુ રહ્યા છે. તેના ફળ સ્વરૂપે સિનિયર ફેલોશીપ મળી. ગુજરાત રાજ્ય લલિતકલામાં બે વખત ચૂંટાયા અને તેની અનેક સમિતિઓમાં કામ કર્યું. 2009 માં ગુજરાત રાજ્યનો ગૌરવ પુરસ્કાર મળ્યો. દેશના મુંબઈ, દિલ્હી, ઈન્દોર, મૈસૂર વગેરે શહેરોમાં તેમનાં ચિત્રો પ્રદર્શિત થયાં. ભારત સરકાર દ્વારા સ્વિત્ઝરલેન્ડમાં યોજાયેલા ગ્રાફિક્સ પ્રદર્શનમાં તેમની બે કૃતિઓ પ્રદર્શિત થઈ હતી. 1959માં પાર્લામેન્ટ હાઉસની પરસાળમાં ‘મહારાણા પ્રતાપ’નું ભીંતચિત્ર બનાવ્યું હતું.

પ્રો. કે. જી. સુબ્રમણ્યમ અને શ્રી જયોતિ ભટ્ટ સાથે દેશના વિવિધ સ્થળોએ મ્યુરલ તથા ભીંતચિત્રો કર્યા હતાં.

ઈ.સ. 2000થી મિરલ મેમોરિયલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટમાં પ્રમુખ તરીકે કામગીરી બજાવી રહ્યા છે. 2001માં ગુજરાત રાજ્યનો ગૌરવ પુરસ્કાર પ્રાપ્ત થયો. ગુ.રા. લલિત કલા અકાદમીમાં બે વાર ચૂંટાયા તથા તેની અનેક સમિતિમાં કાર્ય કર્યું. ભારત સરકારની માનવ સંસાધન મિનિસ્ટ્રી તરફથી બે વખત સિનિયર ફેલોશીપ મળી. ઓલ ઈન્ડિયા ફાઈન આર્ટ્સ એન્ડ ક્રાફ્ટ્સ સોસાયટી દ્વારા સન્માન કરવામાં આવ્યું. તેમનાં જાણીતાં ચિત્રો ખેડૂત કુટુંબ, ગ્રામ્ય કન્યા, કેશ ગુંથન વગેરે છે.

સમુદ્ર મંથન

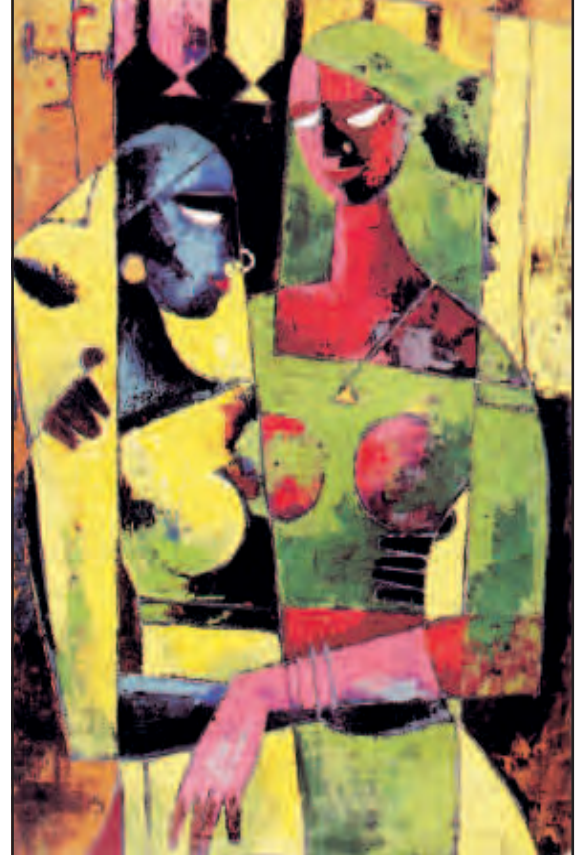
ખેડૂત કુટુંબ

ગ્રામ્ય કન્યા

સ્ટીલ લાઈફ

સખી

લેન્ડસ્કેપ

કેશ ગુંથન

ચિત્રકાર અને શિલ્પકાર શ્રી પીરાજી સાગરાનો જન્મ તા. 02-02-1931ના રોજ કલાત્મક કાષ્ટ કલાનો (ANTIQUE) વ્યવસાય કરતા પિતાશ્રી ચિમનાજીના ત્યાં થયો. કલાના નમૂનાઓ જોતાં નાનપણથી જ પારખવાનું અને કલા સંસ્કારનાં બીજ સહજતાથી તેમનામાં આવ્યાં. શાળાનું શિક્ષણ ન્યૂ ટ્યુટોરિયલ હાઈસ્કૂલમાં અંગ્રેજી માધ્યમમાં લીધું. તે દરમિયાન ચિત્ર સર્જન માટે ઈનામ મળેલ ત્યારથી તેમની કલાયાત્રા શરૂ થઈ જે જીવન પર્યન્ત અવિરત ચાલુ રહી.

ઈ. સ. 1953માં અમદાવાદની શેઠ સી. એન. કલા મહાવિદ્યાલયમાં દાખલ થયા અને શ્રી રસિકલાલ પરીખ પાસેથી કલાનું શિક્ષણ લીધું. ચિત્ર શિક્ષક તરીકે ન્યુ એજ્યુકેશન સ્કૂલમાં જોડાયા.

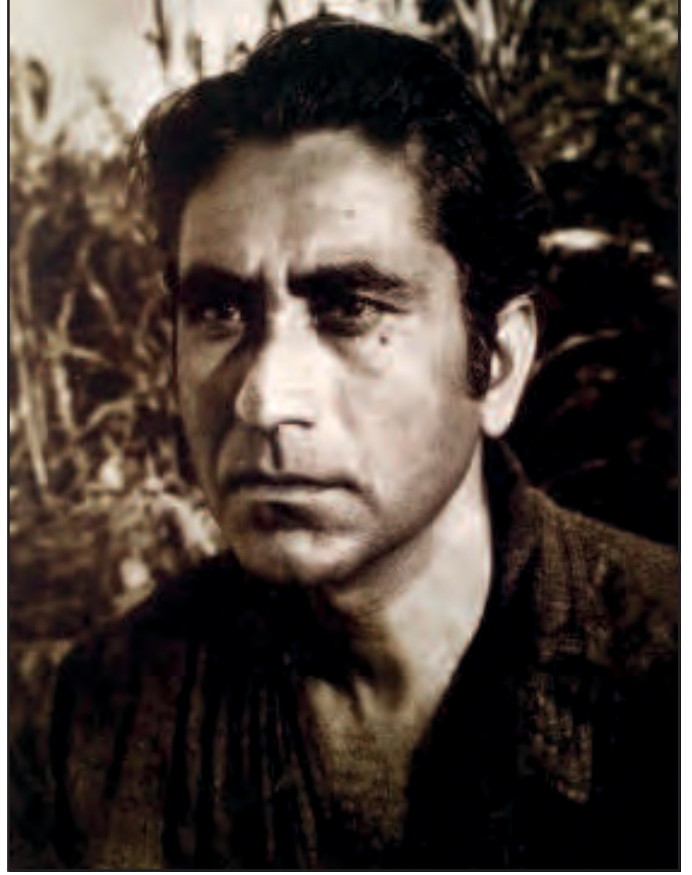
ઈ. સ. 1960માં સર જે. જે. સ્કૂલ ઓફ આર્ટમાંથી આર્ટમાસ્ટરની ડિગ્રી મેળવી પ્રોગ્રેસિવ પેઇન્ટર ગ્રૂપની અમદાવાદમાં સ્થાપના કરી. ઈ. સ. 1962માં 'કોલેજ ઓફ આર્કિટેક્ચર'માં ચિત્રકલાના પ્રાધ્યાપક તરીકે જોડાયા. કેમ્પસની મુલાકાતે આવતા દેશ-વિદેશના ચિત્રકારો, આર્કિટેક્ચર અને ડિઝાઇનરોના સતત સંપર્ક થતાં તેમના જીવનભરના કાર્ય અને પ્રતિષ્ઠામાં વધારો થયો.

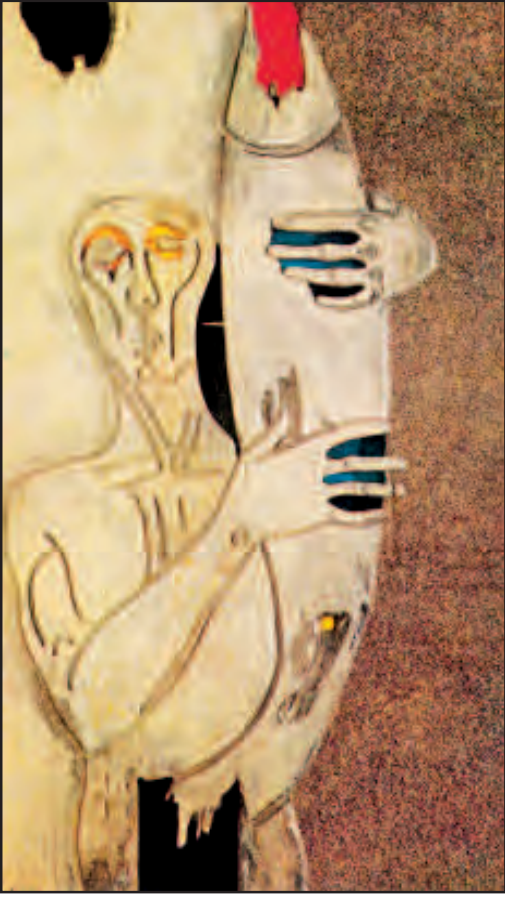
શ્રી પીરાજી સાગરાએ રંગ-પીંછીની સાથે અકલ્પનીય વિવિધ માધ્યમોનો પોતાના ચિત્રમાં ઉપયોગ કર્યો. કેનવાસ સાથે લાકડા પર પ્લાયવૂડ, પતરું, ખીલીઓ વગેરે લગાવી કૃતિઓ તૈયાર કરતા. ઘણી વખત લાકડા પર ગુજરાત લોકકલાના પ્રતિકો સમા કચ્છીમોતીના તોરણ, ચાકડા વગેરે ચોટાડેલા જોવા મળે છે. સાથે સાથે હાથ વડે પકડવાના પ્રાઈમસ (સ્ટવ) વડે બાળીને પણ ચિત્રમાં વિવિધ ટેક્ચર ઊભા કરતા. આમ તેઓ એક પ્રયોગશીલ ચિત્રકાર હતા.

મેનવિથ ફીસની સીરીઝ, બર્નિંગ ફોરેસ્ટ સીરીઝ, બર્ડ સીરીઝ, હેડ, હોર્સ, તાંત્રિક ચિત્રની સીરીઝ તેમજ વુડકટ પણ તેમણે કરેલ છે. શિલ્પકલામાં પથ્થર, માર્બલ, મેટલ, લાકડું જેવા માધ્યમમાં નાના-મોટાં અનેક શિલ્પો કરેલાં છે. મૂડ સમૂહ, એનિમલ એન્ડ મેન અને હેડ ખૂબ જ જાણીતા છે. અમદાવાદના ટાગોર હોલની દીવાલો ઉપર ભીંતચિત્રો (મ્યુરલ પેઇન્ટિંગ) કર્યું હતું. જે હાલ સંસ્કાર કેન્દ્રમાં સંગ્રહિત છે.

શ્રી પીરાજી સાગરાને કલકત્તા ફાઈન આર્ટ અકાદમીનો ગોલ્ડ મેડલ મળ્યો જે તેમને ચાઈના વોરમાં દેશને અર્પણ કરેલ. ગુજરાત લલિતકલા અકાદમીનું પ્રથમ ઈનામ ઈ. સ. 1962માં નેશનલ લલિતકલા અકાદમીનો નેશનલ એવોર્ડ ઈ. સ. 1963માં પ્રાપ્ત થયો. તેમને વ્યક્તિગત અને સંયુક્ત ચિત્રપ્રદર્શનો લંડન, યુરોપ, કેનેડા, બ્રાઝિલ, ટોકિયો અને અમેરિકા જેવા દેશમાં યોજાયાં હતાં. તેઓ ગુજરાત લલિતકલા અકાદમીના માનદ્ સભ્ય હતા. તેમને રાષ્ટ્રીય લલિતકલા અકાદમીના લાઈફ ટાઈમ એચીવમેન્ટ એવોર્ડ, ઈ. સ. 2004, વિશ્વ ગુર્જરીનો પ્રથમ એવોર્ડ ઈ.સ. 1991 માં મળેલ હતો. સાદગી, સરળતા, નમ્રતા, નિખાલસતા, મિત્રતા પૂર્ણ વ્યવહાર સતત તેમનામાં જોવા મળતો.

તેમની કલાકૃતિઓ મોર્ડન આર્ટ ગેલેરી ન્યૂ દિલ્હી, ગુજરાત રાજ્ય લલિત કલા અકાદમી, નેશનલ લલિતકલા અકાદમી ન્યૂ દિલ્હી તેમજ જાહેર અને ખાનગી દેશ-વિદેશના સંગ્રહાલયમાં સંગ્રહાયેલી છે. તેમનું અવસાન 24 જાન્યુઆરી 2014ના રોજ થયું.

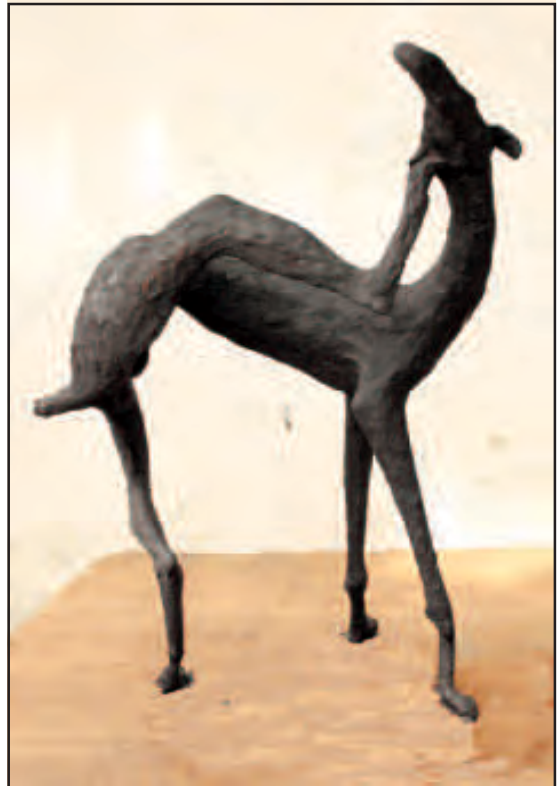
ચિત્ર : મેન વીથ ફિશ

શિલ્પ : માતા, બાળક અને પક્ષી

શિલ્પ : હેડ

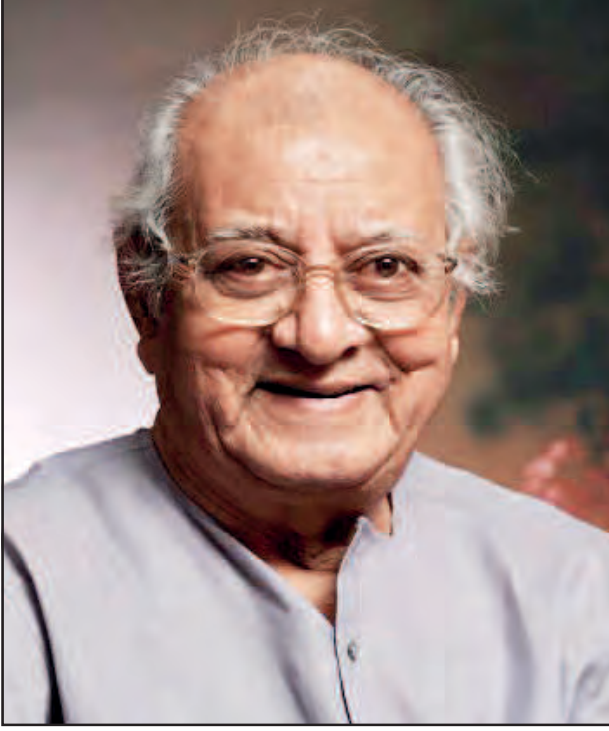
શિલ્પ : હરણ

હોર્સ (Horses)

રિક્હી (Rikhi)

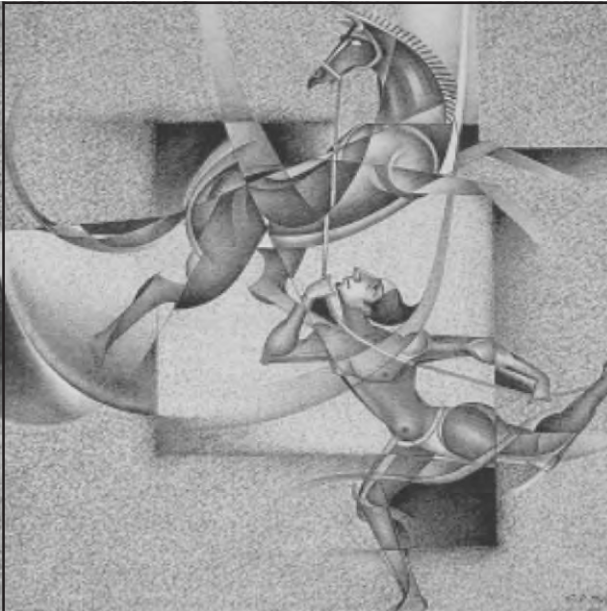
શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રીનો જન્મ તા. 03 - 04 - 1933માં નવસારી તાલુકાના ચિખલી ગામમાં થયો હતો. નાનપણમાં પિતાજીના કારખાનામાં જઈ નાનાં રમકડાં, બળદ ગાડુ, ઢીંગલી, પ્રાણીઓ બનાવતા આમ તેમને નાનપણથી જ કલામાં રસ હતો.

શેઠ સી.એન. કલા મહાવિદ્યાલય અમદાવાદમાં ઈ. સ. 1956માં ડી.ટી.સી. થયા. ઈ. સ. 1962માં આર્ટ માસ્ટરની ડિગ્રી મેળવી અને તેજ વર્ષે શેઠ સી.એન. વિદ્યાલયમાં ચિત્ર શિક્ષક તરીકે જોડાયા અને ઈ. સ. 1965માં પેઈન્ટિંગ ડીપ્લોમા મેળવ્યો. ઈ. સ. 1966માં શેઠ સી.એન. કલા મહાવિદ્યાલયમાં પ્રાધ્યાપક અને આચાર્ય તરીકે 32 વર્ષ સુદીર્ઘ સેવાઓ આપી. ઈ.સ. 1991માં સેવાનિવૃત્ત થયા.

શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રી સ્વભાવે સરળ, ધીરજ, નિષ્ઠા, શિસ્તના આગ્રહી તેમજ કાર્યમાં ચોકસાઈ અને વિદ્યાર્થીઓમાં ખૂબ જ પ્રિય રહ્યા.

શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રી ગુજરાતના કલાકાર મિત્રોમાં છગનભાઈ તરીકે જાણીતા છે. તેમને શરૂઆતમાં પરંપરાગત શૈલીમાં ચિત્ર સર્જન કરતા તેમાં વિવિધ પ્રયોગો કરી પરિવર્તન લાવ્યા. રામાયણ, મહાભારત અને શક્તિપુરાણના પ્રચલિત પ્રસંગોમાં પોતાની આગવી લોકશૈલી (FOLK ART) નું નિર્માણ કર્યું અને તે તેમના ચિત્રોની ઓળખ બની ગઈ. તેમના ચિત્રોમાં જુદા જુદા દેશચર, તેજસ્વી રંગો, બારીક કામ, આકારોની સુંદર ગોઠવણી જોવા મળે છે. શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રીએ 26 જેટલા વ્યક્તિગત પ્રદર્શનો (ONE MEN SHOW) અને 35 જેટલા સંયુક્ત પ્રદર્શનો (GROUP SHOW) દેશના અને ગુજરાતના જાણીતા ચિત્રકારો સાથે કરેલ છે. રાષ્ટ્રીય લલિતકલા અકાદમીનો 'નેશનલ એવોર્ડ ન્યૂઝ એન્ડ ઇન્ફોર્મેશન મંત્રાલયનો 'મહાશક્તિ' ચિત્ર માટે

શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રીનાં ચિત્રો

ધ હોર્સ

અભિજીત

નેશનલ એવોર્ડ, ગુજરાત લલિતકલા અકાદમી, કાલિદાસ અકાદમી- ઉજ્જૈન, આઈફેક્સ ન્યૂ દિલ્હી, બોમ્બે આર્ટ સોસાયટી, ગુજરાત સરકાર દ્વારા ગૌરવ પુરસ્કાર એવોર્ડથી સન્માનિત થયેલ છે. તેઓ ગુજરાત લલિતકલા અકાદમી, આઈફેક્સ ન્યૂ દિલ્હી, બોમ્બે આર્ટ સોસાયટી અને આર્ટ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા. મુંબઈના સભ્ય રહી ચૂકેલ છે.

બ્લેક એન્ડ વ્હાઈટ, ‘ફોર્સ એન્ડ ફેન્ટસી’ સીરીઝ, બુલ સીરીઝ, નાના કદના ‘સ્પીક સ્વીટ’ મીક્સ મીડિયાની સીરીઝ, ડીસ્ટોરટેડ પ્રોટ્રેટની સીરીઝ તેમજ લોકશૈલીના ચિત્રોમાં મહાશક્તિ, પવિત્ર ભક્તિ, સૂર્ય, ગણેશ, કાર્તિકેય, સીતાની અગ્નિ પરીક્ષા, નાગદમન, સીતાહરણ જેવાં તૈલરંગી ચિત્રો કરેલ છે.

તેમના ચિત્રો બિરલા મ્યુઝિયમ, એર ઇન્ડિયા મોડર્ન આર્ટ ગેલેરી, રાષ્ટ્રીય લલિતકલા અકાદમી, ગુજરાત લલિતકલા અકાદમી, કાલિદાસ અકાદમી, કર્ણાટક લલિતકલા અકાદમી તેમજ અનેક ખાનગી સંગ્રહાલયમાં સંગ્રહીત છે. રાષ્ટ્રીય લલિતકલા અને એર ઇન્ડિયાએ તેમના ચિત્રોની પ્રિન્ટ પ્રકાશિત કરેલ છે.

શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રીનાં ચિત્રો

સ્વીટ સ્પીક

સ્વીટ સ્પીક

બર્ડ સેવર

બુલ

મહાશક્તિ -1

સૂર્ય

ગિરીધર

ફોર્સ એન્ડ ફેન્ટસી

શ્રી હકુભાઈ શાહનો જન્મ 26 - 03 - 1934માં સુરત જિલ્લાના આદિવાસી વિસ્તારના વાલોડ ગામમાં થયો હતો. તેઓ આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ધરાવતા મહાન ચિત્રકાર છે.

ઈ. સ. 1961 થી શરૂ કરીને કુલ 17 જેટલા વન મેન શો (વ્યક્તિગત પ્રદર્શનો) તેમણે કર્યો છે. તેમણે અનેક નામી ચિત્રકારોને કલાનું શિક્ષણ આપ્યું છે. તેઓ રીસર્ચ આસિસ્ટન્ટ, ડિઝાઈન ક્યુરેટર (વ્યવસ્થાપક) જેવી બહુમુખી પ્રતિભા ધરાવે છે. અમેરિકન મ્યુઝિયમમાં સલાહકાર તરીકે સેવા આપી તેમની શક્તિઓ અને કુશળતાનો પરિચય કરાવ્યો છે. તેમણે 26 જેટલાં પુસ્તકો લખ્યાં છે. તેઓ હંમેશાં લોકકલા અને આદિવાસી કલાને પ્રોત્સાહન આપતા રહ્યા છે. ફક્ત ચિત્રકાર જ નહિં પરંતુ માટીકામ, પ્લાસ્ટર ઓફ પેરિસ પરનું કામ, સિમેન્ટ કોન્ક્રિટ દ્વારા થતું કામ વગેરે ઉપર તેમણે અનેકવિધ પ્રોજેક્ટ તૈયાર કર્યો છે. આવી કલા દ્વારા પણ કલાકાર મહાન બની શકે છે, તે સાબિત કર્યું છે. તેમને અનેક પારિતોષિકો મળ્યાં છે.

ઈ. સ. 1971માં નહેરુ ફેલોશિપ એવોર્ડ, ઈ. સ. 1984માં ભારત સરકારનો ‘પદ્મશ્રી એવોર્ડ’, ઈ. સ. 1998માં ગુજરાત રાજ્ય લલિતકલા અકાદમી દ્વારા (ગૌરવ પુરસ્કાર) મેળવ્યો. તેમના જીવન દરમિયાન કરેલાં ચિત્રો, માટીકામ કે લેખો દ્વારા અને તેમનાં કાર્યો દ્વારા એ સિદ્ધ થાય છે કે તેઓ કલા સાધક હોવા ઉપરાંત આધ્યાત્મિક યાત્રામાં ખૂબ જ અગ્રેસર રહ્યા છે. જાણીતાં ચિત્રો, મ્યુઝિક, મંગલવેણું, નારીશક્તિ વગેરે છે.

કુદરતનું સાનિધ્ય

શ્રી હકુભાઈ શાહ

શ્રી હકુભાઈ શાહનાં ચિત્રો

નારી શક્તિ

ઝીણી ઝીણી ભીની ચૂંદડી

ફલુટ પ્લેયર

ફેમિલી

શ્રી હકુભાઈ શાહનાં ચિત્રો

મંગલ વેશુ

હોળી

સપ્ની

અનટાઈટલ

શ્રી વૃંદાવન સોલંકીનો જન્મ તા. 10-11-1942 માં જૂનાગઢમાં થયો હતો. તેમના પિતાએ નાનકડા વૃંદાવનને શાળામાં મૂક્યા ત્યારે પાટીમાં તેમણે ‘ક’ ઘૂંટવાને બદલે ‘કળશ’નું ચિત્ર બનાવ્યું. આ જોઈ તેમણે આશ્ચર્ય અનુભવ્યું. નાનપણથી જ કલારૂચિને કારણે તેઓ આજે વિશ્વભરમાં શ્વેત શ્યામ ચિત્રોના સિદ્ધહસ્ત ચિત્રકાર તરીકે જાણીતા થયા છે.

બાળપણમાં જૂનાગઢની ગિરિમાળાઓમાં અલગારીની જેમ ફરતાં ફરતાં તેમણે વૃક્ષો, પથ્થરો પાસેથી ચિત્રસર્જનની પ્રેરણા મેળવી. જૂનાગઢના નરસિંહ વિદ્યામંદિરમાં એસ.એસ.સી. સુધીનો અભ્યાસ કર્યો. શાળા જીવન દરમિયાન ગુજરાતના કલાગુરુશ્રી રવિશંકર મ. રાવળના પરિચયમાં આવ્યા અને તેમણે 50 જેટલા પત્રો લખેલા અને તેના જવાબ પણ મળેલા. તેમની જ પ્રેરણાથી તેઓ મુંબઈની સર જે.જે. સ્કૂલ ઓફ આર્ટમાં ચિત્રકલાનો અભ્યાસ કરવા ગયા. પહેલા વર્ષમાં ફર્સ્ટ ક્લાસ મેળવવા છતાં તેમને સંતોષ નહતો. અહીં તેમને યોગ્ય અવકાશ ન મળતાં જાણીતા ચિત્રકાર શ્રી પ્રધુમ્ન તન્નાએ તેમને વડોદરાની ‘ફેકલ્ટી

ઓફ ફાઇન આર્ટ્સ’ જવા કહ્યું અને ત્યાં પ્રવેશ મેળવ્યો. અહીં તેમને શ્રી એન. એસ. બેન્દ્રે જેવા પ્રેમાળ કલા આચાર્યો પાસેથી કલાનું શિક્ષણ મેળવ્યું. ઈ. સ. 1966માં ગુજરાત લલિતકલા અકાદમી દ્વારા યોજાતી સ્પર્ધામાં ‘શેરી’ના એક ચિત્રને ‘સ્ટુડન્ટ્સ કેટેગરી’ માં મૂકવા આવેલા ત્યારે ચિત્ર જોઈને એક સીનિયર આર્ટિસ્ટ રશ્મિ ખત્રીએ કહ્યું. આ ચિત્ર ‘આર્ટિસ્ટ કેટેગરી’માં મૂકી શકાય તેવું છે અને પ્રથમ ઈનામ પ્રાપ્ત થયું.

વૃંદાવનભાઈ છેલ્લાં વર્ષમાં હતા ત્યારે જૂનાગઢના શિવરાત્રિના મેળામાં જઈ ભરપુર ડ્રોઈંગ્સ બનાવ્યાં. તે ચિત્રોનો ‘જહાંગીર આર્ટ ગેલેરી’ મુંબઈમાં વન મેન શો યોજવા સૂચન કર્યું. જહાંગીર આર્ટ ગેલેરીમાં કેવળ ડ્રોઈંગનાં પ્રદર્શન જવલ્લે જ થતાં. આ પ્રદર્શન ઈ. સ. 1969માં તેમનો પ્રથમ વન મેન શો થયો. પ્રદર્શનને ખૂબ જ આવકાર મળ્યો. બધાં જ ચિત્રો વેચાઈ ગયાં. ત્યારથી આજ સુધી તેમનાં ચિત્રો રાજ્ય-દેશ અને દુનિયામાં સ્થાન અને ઈનામ પ્રાપ્ત કરતાં રજાં છે.

ડીપ્લોમા પેઇન્ટિંગ ઈ. સ. 1980માં અને પોસ્ટ ડિપ્લોમા ઈન ગ્રાફિક્સ ઈ. સ. 1982માં મેળવ્યો. અત્યાર સુધી તેમના વ્યક્તિ પ્રદર્શન (વન મેન શો) 41, સમુહ પ્રદર્શન(ગ્રુપ શો) 44 અને ચેરિટી શો 14 જેટલા યોજાયેલ છે. ચાર કોલ, પેસ્ટલ, ઈન્ક, ડ્રાયપેસ્ટલ, એકેલિક, ઓઇલ કલર જેવાં માધ્યમમાં ચિત્રો કરેલ છે. મોટે ભાગે તેમનાં ચિત્રો ‘ફેસ લેસ ફેસ’ હોય છે. તેઓ ઈ. સ. 1987-90 દરમિયાન ગુજરાત લલિતકલા અકાદમીના સભ્ય રહી ચૂકેલા છે. અમદાવાદની NID(નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ ડિઝાઇન)માં ઈ.સ. 1982 - 87 પેઇન્ટિંગ ફેકલ્ટીમાં વિઝિટીંગ ફેકલ્ટી તરીકે સેવાઓ આપેલ છે. આજે તેઓ અમદાવાદમાં રહી ચિત્રસર્જન કરી રહ્યા છે. તેમને આર્ટ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા, ગુજરાત લલિતકલા અકાદમી, કાલિદાસ અકાદમી-ઉજ્જૈન. અનેક વખત ઈનામ પ્રાપ્ત કરેલ છે. ઉપરાંત ઈ. સ. 2008 માં ગુજરાત સરકાર દ્વારા ગૌરવ પુરસ્કાર મળેલ છે.

ગ્રામ્યયુવક, ગોષ્ઠી, નિરાત, પ્રતિક્ષા, ગેટ વે ઓફ ઇન્ડિયા, ગ્રામ્યયુગલ, સૌરાષ્ટ્રના ગ્રામ્યપાત્રો, મધર એન્ડ ચાઇલ્ડ સીરીઝ, કપલ સીરીઝ, ફેઇસ લેસ ફેઇસની સીરીઝ, પાટીવાલા ઓન મૂવ સીરીઝ, માયલેન્ડ માય પિપલ સીરીઝ તેમજ ‘કાન સાફ’ ડબ્બાવાલા, ભેલવાલા, માછીવાલા, ટાટા સ્ટીલ સીરીઝ તેમજ રેખા ચિત્રોએ આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્રે આગવી ઓળખ ઊભી કરી છે.

આ ચિત્રકારનું હૈયું જૂનાગઢમાં, પગ અમદાવાદમાં અને ઉડાન વિશ્વભરમાં ભરનાર ચિત્રકારની એક જ મહેચ્છા છે. બસ સતત ચીતરતા રહેવું. તેમના ચિત્રનો સંગ્રહ ગુ. રા. લલિતકલા, રાષ્ટ્રીય લલિતકલા, માર્ડન આર્ટ ગેલેરી ન્યૂ દિલ્હી તેમજ ખાનગી સંગ્રહાલયોમાં સંગ્રહિત છે.

શ્રી વૃંદાવન સોલંકીનાં ચિત્રો

ગોષ્ઠી

નિરાંત

ગ્રામ્યયુવક

પ્રતિક્ષા

શ્રી વૃંદાવન સોલંકીનાં ચિત્રો

ગેટ વે ઓફ ઈન્ડિયા, મુંબઈ

ઈચિંગ - ગુજરાતની શેરી

ગ્રામ્યયુગલ

સ્વાધ્યાય

1. ખાલી જગ્યા પૂરો.

- (1) માત્ર 29 વર્ષની ટૂંકી કારકિર્દીમાં _____ ચિત્રકારે કલાક્ષેત્રે ઉચ્ચસ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.
- (2) લેખ્યાકન્યા _____ ચિત્રકારનું ચિત્ર છે.
- (3) રમેશ પંડ્યાનું મૂળ વતન _____ હતું.
- (4) ઈ.સ. 1942ની 'હિંદ છોડો' ચળવળમાં _____ છ માસ જેલવાસ ભોગવ્યો હતો.
- (5) _____ ચિત્રકાર જ નહીં પરંતુ માટીકામ, પ્લાસ્ટર ઓફ પેરિસ પરનું કામ, સિમેન્ટ કોંક્રીટ દ્વારા થતું કામ પર પ્રોજેક્ટ કરેલા છે.

2. નીચે આપેલા પ્રશ્નોનો યોગ્ય વિકલ્પ આપી જવાબ લખો.

- (1) કયા ચિત્રકાર કલકત્તાના 'કેરિન્થિયન' થિયેટરમાં નાટકના પડદા ચિતરતા ?
(A) શ્રી કાન્તિભાઈ પટેલ (B) કુમારી અમૃતા શેરગીલ
(C) શ્રી દેવીપ્રસાદરોય ચૌધરી (D) શ્રી રમેશભાઈ પંડ્યા _____
- (2) શ્રી કાન્તિભાઈ પટેલે 'ઈસરો'માં કઈ પ્રતિમા બનાવી છે ?
(A) વિક્રમ સારાભાઈ (B) રામકૃષ્ણ પરમહંસ
(C) વિનોબા ભાવે (D) સ્વામી વિવેકાનંદ _____
- (3) 'પ્રાર્થના કરતા છોકરા' નામનું ચિત્ર કયા કલાકારનું છે ?
(A) શ્રી રમેશભાઈ પંડ્યા (B) શ્રી પીરાજી સાગરા
(C) કુમારી અમૃતાશેરગીલ (D) શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રી _____
- (4) ચિત્રકાર શ્રી રમેશભાઈ પંડ્યાએ પાર્લામેન્ટ હાઉસની પરસાળમાં કયું ભીંતચિત્ર બનાવ્યું ?
(A) ગાંધીજીનું (B) મહારાણા પ્રતાપનું
(C) સરદાર પટેલનું (D) જવાહરલાલ નેહરુ _____
- (5) 'ફેસ લેસ ફેઈસ'ની સીરીઝ કયા ચિત્રકારની છે ?
(A) શ્રી હકુભાઈ શાહ (B) શ્રી વૃંદાવન સોલંકી
(C) શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રી (D) શ્રી રમેશભાઈ પંડ્યા _____

3. નીચે આપેલા પ્રશ્નોનો એક વાક્યમાં જવાબ આપો.

- (1) શ્રી દેવીપ્રસાદરોય ચૌધરીનું કયું શિલ્પ ભારતની રૂ.500ની ચલણી નોટમાં છપાયું હતું ?

- (2) શ્રી અમૃતા શેરગીલનો જન્મ કયાં થયો હતો ?

- (3) કયા ચિત્રકારે લોકશૈલી (Folk Art) શૈલીનું નિર્માણ કર્યું ?

- (4) 'હું પહેલા કલા શિક્ષક છું પછી કલાકાર' આવી સાદગી, નમ્રતાવાળું કલામય જીવન કયા ચિત્રકાર જીવી રહ્યા છે ?

- (5) અમદાવાદના ટાગોર હોલની દિવાલો ઉપર કયા કલાકારે ભીંત ચિત્ર કર્યું હતું ? જે હાલ સંસ્કાર કેન્દ્રમાં સંગ્રહિત છે ?

- (6) શ્રી સી.ડી. મિસ્ત્રીએ પ્રાધ્યાપક અને આચાર્ય તરીકે કયાં સેવા આપી ?

ચિત્ર સર્જન

ચિત્રકલાના અભ્યાસમાં ચિત્રસર્જનનું મહત્વ વધુ છે કારણ કે ચિત્ર કલાની થીયરી જાણવી જરૂરી છે પરંતુ ચિત્રોનું સર્જન કરવું એટલે કે ચિત્રો તૈયાર કરવાની કળા એજ સાચી ચિત્ર કલા છે. ચિત્રસર્જનમાં આકારોની ગોઠવણી, વિષયને અનુરૂપ રંગ યોજના, આકારો અને રંગનું ભાર સામ્ય (સમતુલા) જાળવવી વગેરે ખૂબ જ મહત્વના છે. ચિત્રોના પ્રકાર કે વિષયો અનેક છે, પરંતુ તમારે આ ધોરણમાં ચિત્રસંયોજન, માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર, ટેક્ષટાઈલ (કાપડ)ની ભાત, સર્જનાત્મક ભાત અને પ્રચાર ચિત્રોનો અભ્યાસ કરવાનો છે.

આ ચિત્ર સર્જનો તમારે 28 × 38 સે.મી. 1/4 સાઈઝના કોર્ટજ ડ્રોઈંગ પેપર ઉપર કરવાના છે. આ ચિત્ર સર્જનોના વિષયોને આપણે વિગતવાર સમજાએ.

1. ચિત્ર સંયોજન

ચિત્ર સંયોજન એટલે ખાસ કરીને માનવજીવનના પ્રસંગો કે પ્રવૃત્તિઓનાં ચિત્રો જેમાં પાત્રોની યોગ્ય અને સુંદર ગોઠવણી (સંયોજન) કરી વિષયોને અનુરૂપ રંગો પૂરી ચિત્ર તૈયાર કરવાનું હોય છે. અહીંયા ચિત્ર સંયોજનના કેટલાક નમૂના રજૂ કર્યા છે. જેથી તમને ચિત્ર સંયોજનમાં સુંદર રેખાંકન અને માધુર્યપૂર્ણ રંગયોજના દ્વારા ચિત્રસંયોજનને વધુ આકર્ષક બનાવી શકાય છે. તેની સમજ કેળવાશે. આ ચિત્રો 20 × 25 સેમીના માપમાં કરવાના છે.

પંચવટીમાં સીતાજી

ચિત્રાંકન : શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

રમકડાં વેચનારી

ચિત્રાંકન : શ્રી દિપેશ કાછીઆ

શાકભાજવાળી

પૂજા

ચિત્રાંકન: શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

કેશ ગુંથન

ચિત્રાંકન: શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

રસોઈ કરતી સ્ત્રી

ચિત્રાંકન: શ્રી લક્ષ્મણ લામ્પડા

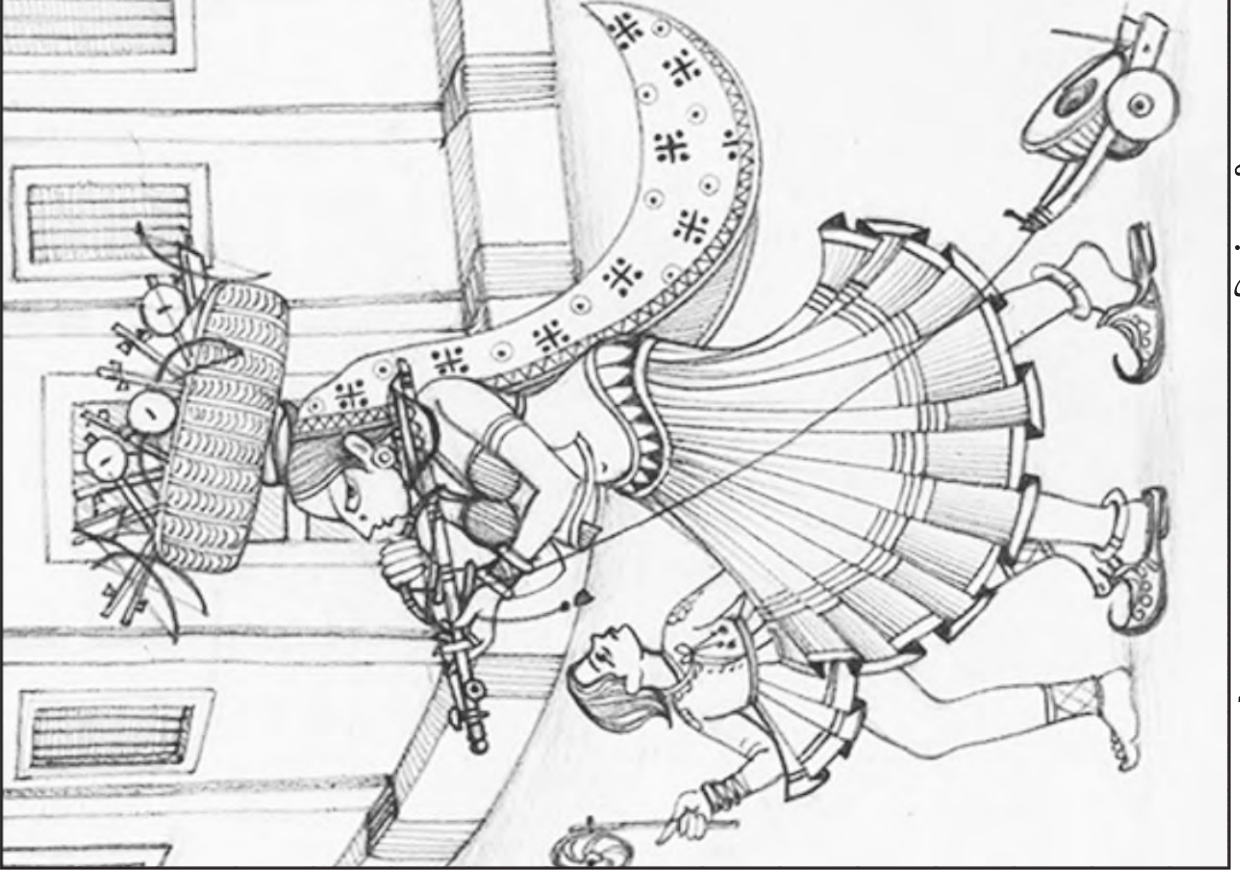
કૃષ્ણ-સુદામા

ચિત્રાંકન: શ્રી લક્ષ્મણ લામ્પડા

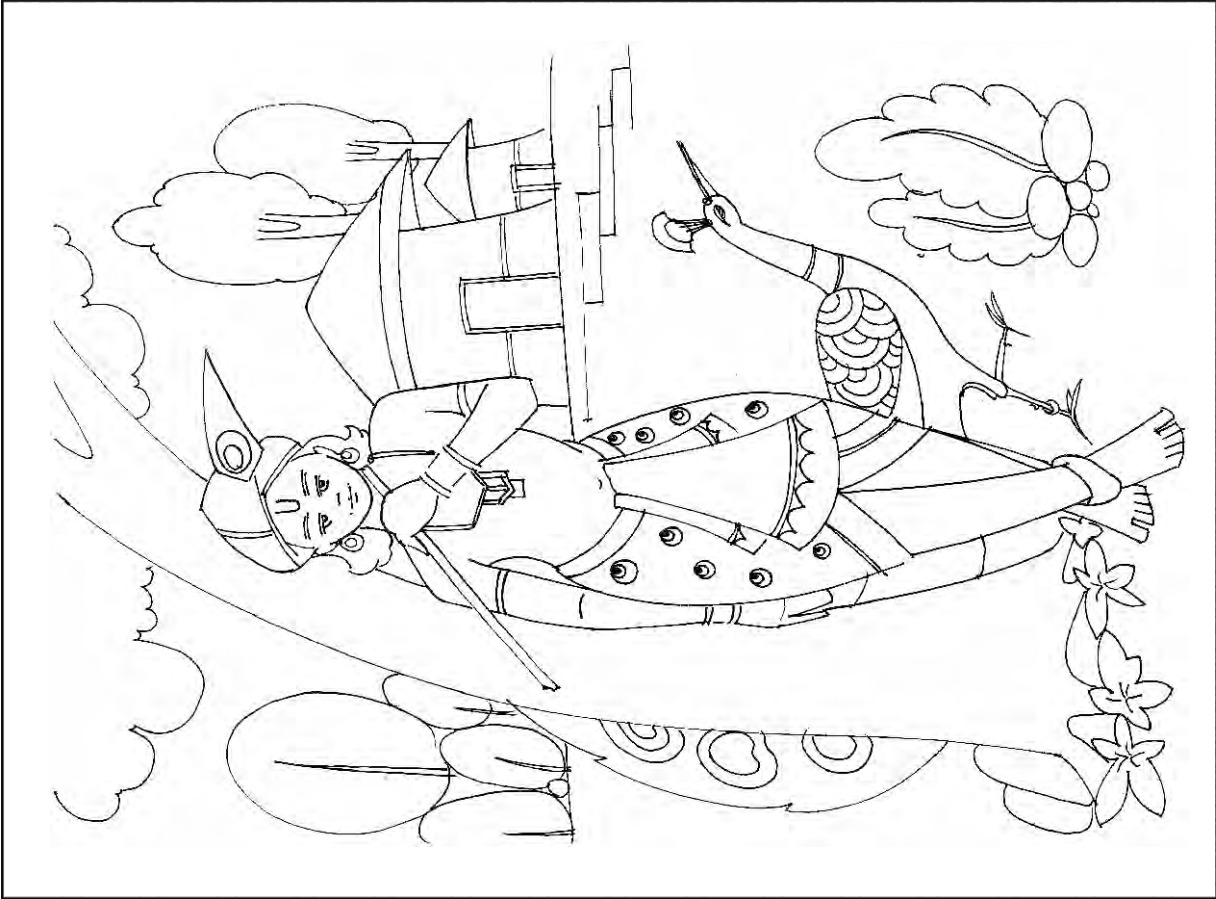
પ્રતિક્ષા

ચિત્રાંકન : શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

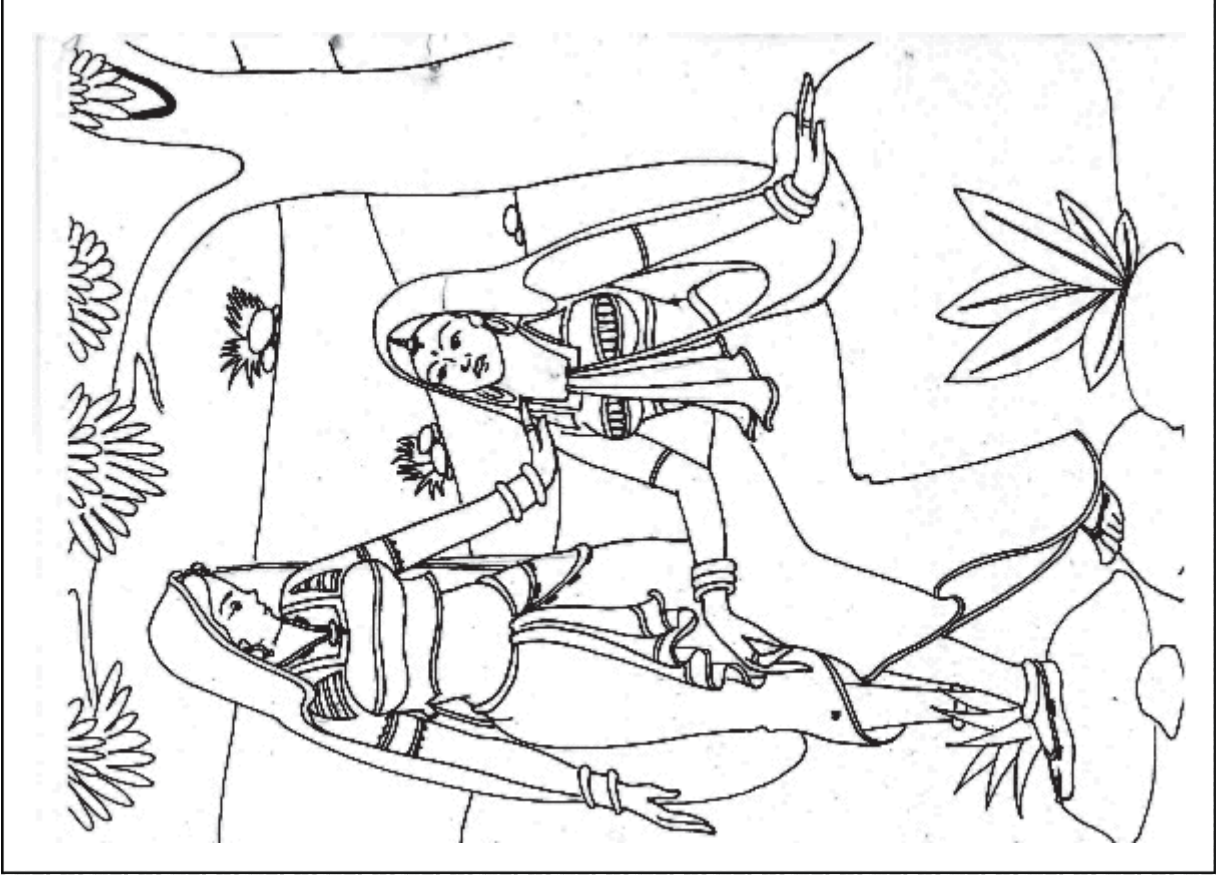
રમકડાં વેચનાર

ચિત્રાંકન: શ્રી લક્ષ્મણ લામ્પડા

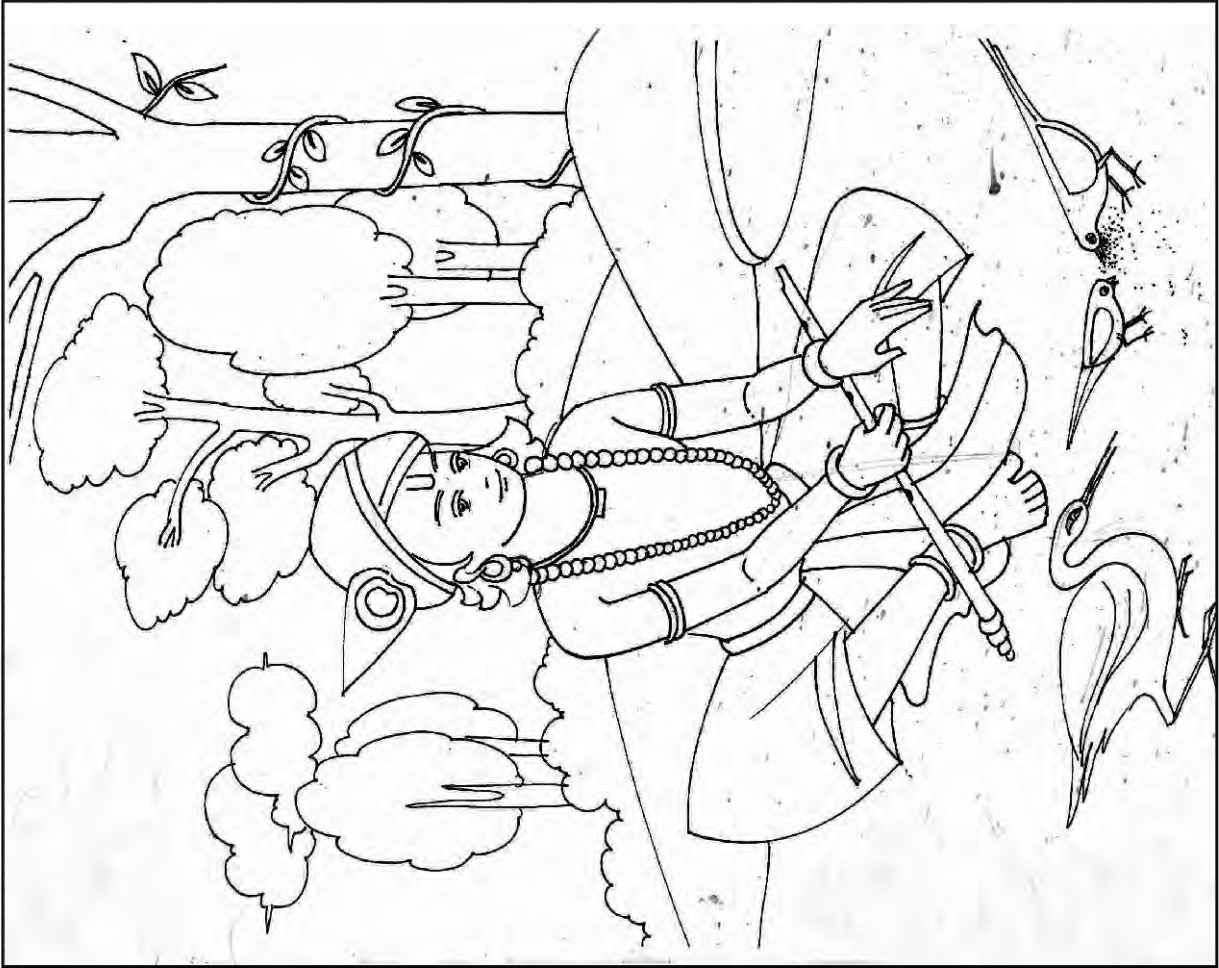

ચિત્ર સંયોજન

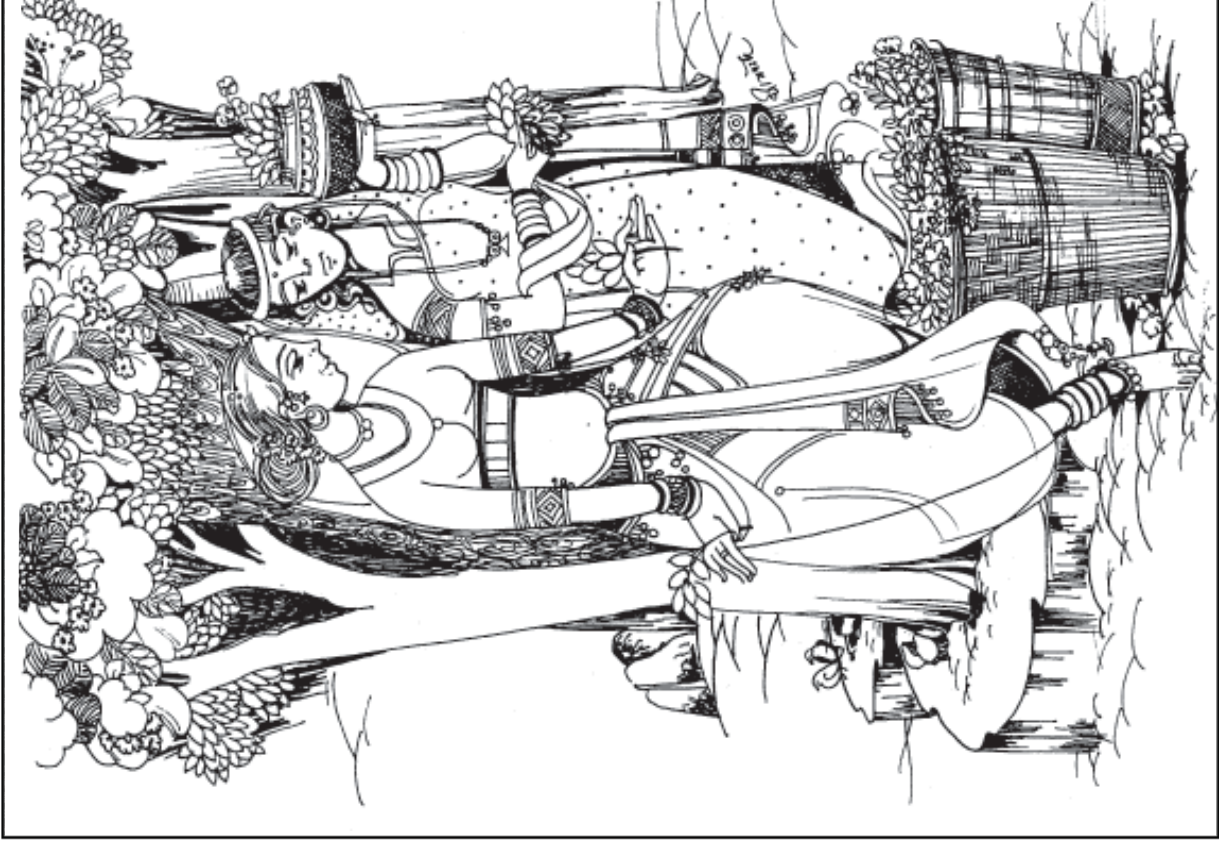
ચિત્રાંકન : શ્રી અમિત ચૌધરી

ચિત્ર સંયોજન

ચિત્રાંકન : શ્રી અમિત ચૌધરી

ચિત્રાંકન : શ્રી જેરામ પટેલ

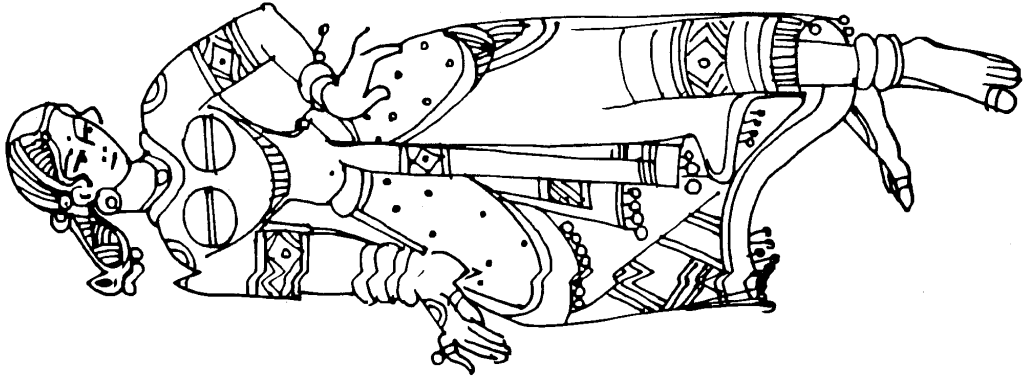
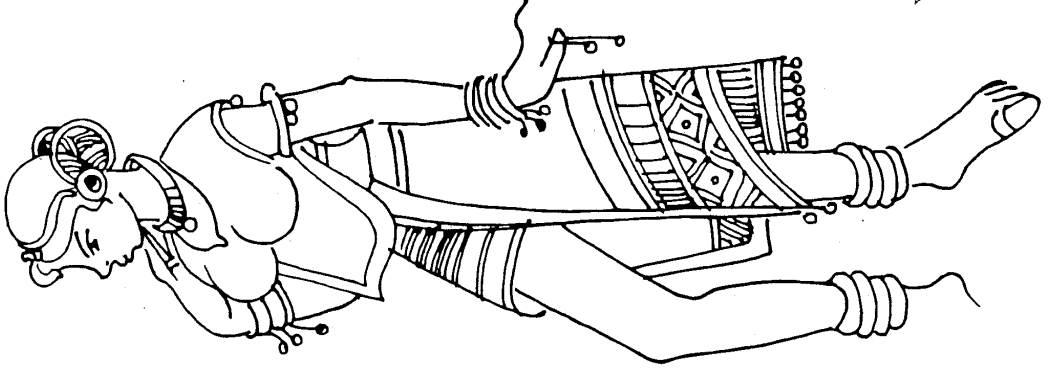
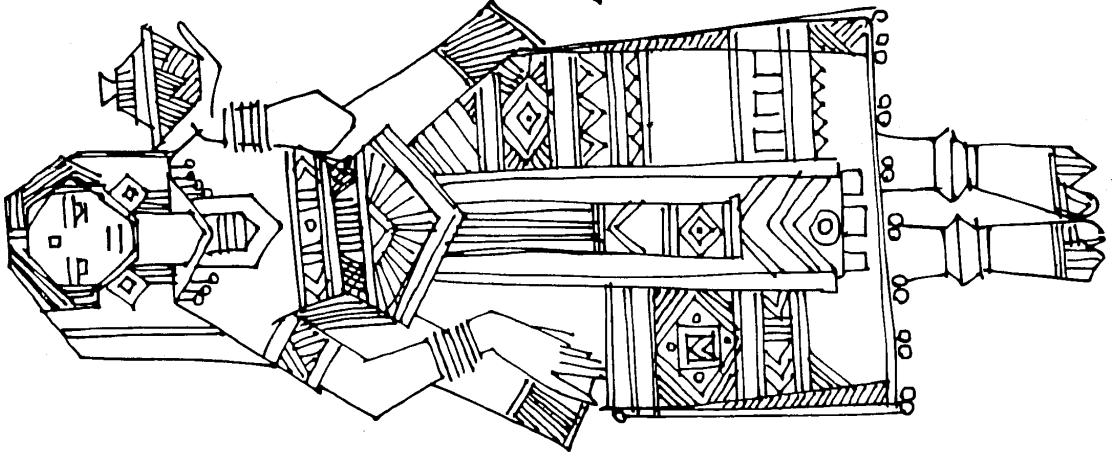
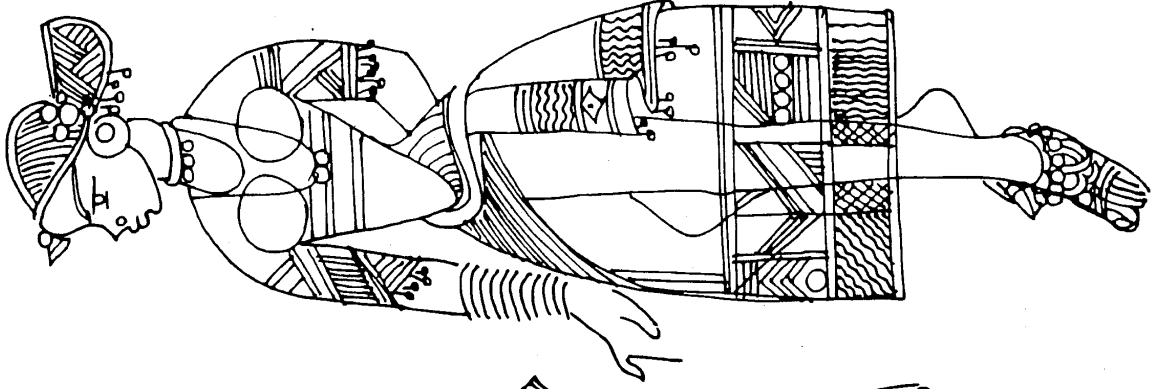
રંગોળી

ચિત્રાંકન : શ્રી રમેશ તડવી

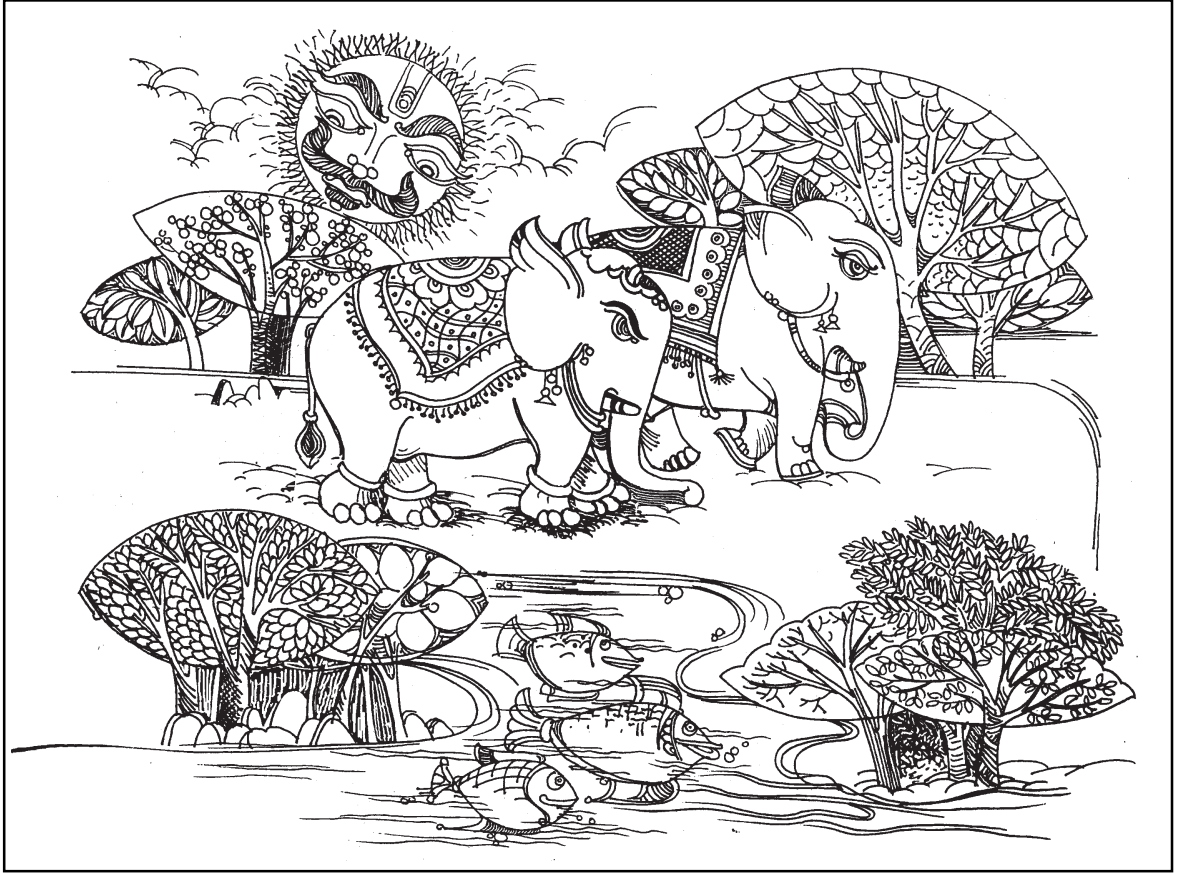

રમકડાં વેચનાર

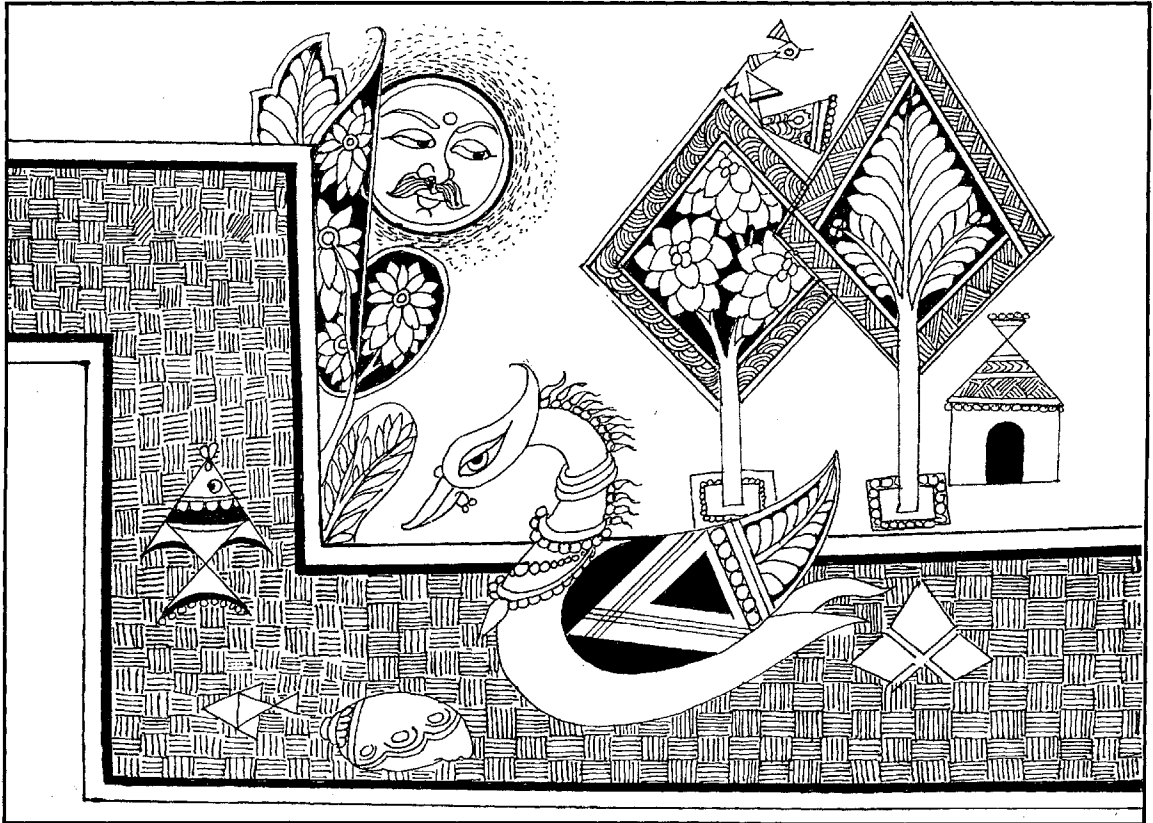
ચિત્રાંકન: શ્રી લક્ષ્મણ લામ્પડા

ચિત્રાંકન : શ્રી જેરામ પટેલ

ચિત્રાંકન : શ્રી જેરામ પટેલ

ચિત્રાંકન : શ્રી રમેશ તડવી

2. માનવસર્જિત પદાર્થ ચિત્ર (Man Maid Object Drawing)

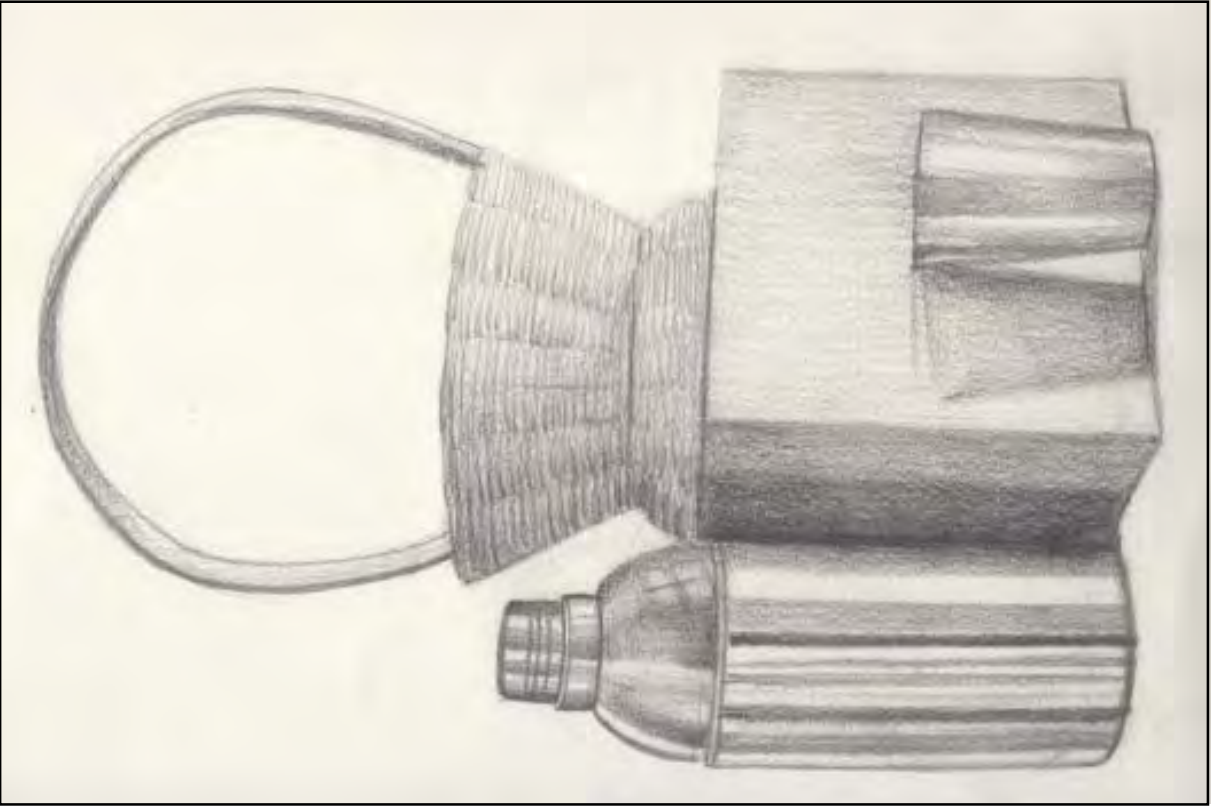
માનવસર્જિત પદાર્થ ચિત્ર એટલે, માનવ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ જુદા-જુદા ઘાટના વાસણો કે સાધનોને સમૂહમાં યોગ્ય ગોઠવણી કરીને પોતાની જગ્યાએથી જેવું દેખાય તેવું વાસ્તવિક યથાદર્શન કે પ્રમાણ માપનો ખ્યાલ રાખીને તેનું આલેખન કરી તેમાં આબેહૂબ રંગથી કે પેન્સિલથી છાયા પ્રકાશ આપીને તૈયાર કરેલું ચિત્ર.

અહીં કેટલાક માનવસર્જિત પદાર્થના ચિત્રો નમૂના છાપેલા છે. જેથી તમને પ્રમાણમાપ અને છાયાપ્રકાશનો ખ્યાલ આવશે.

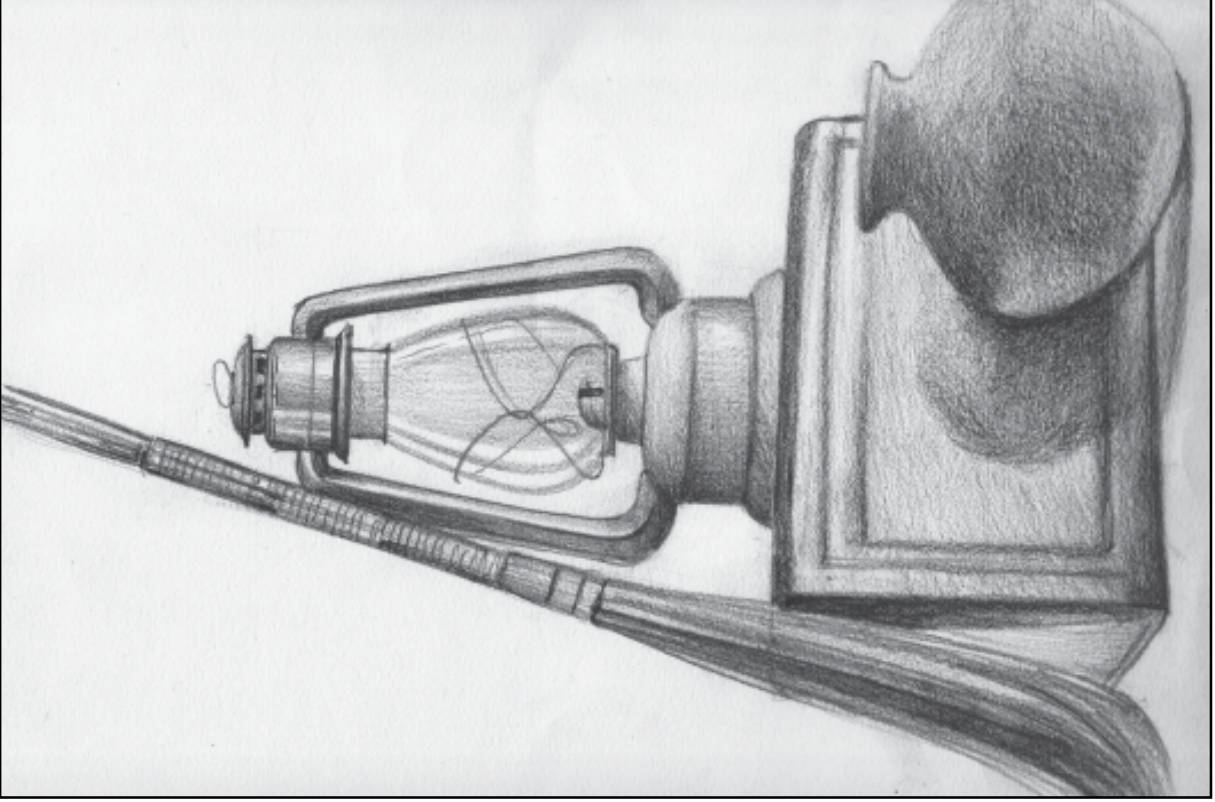
માનવસર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

ચિત્રાંકન : શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

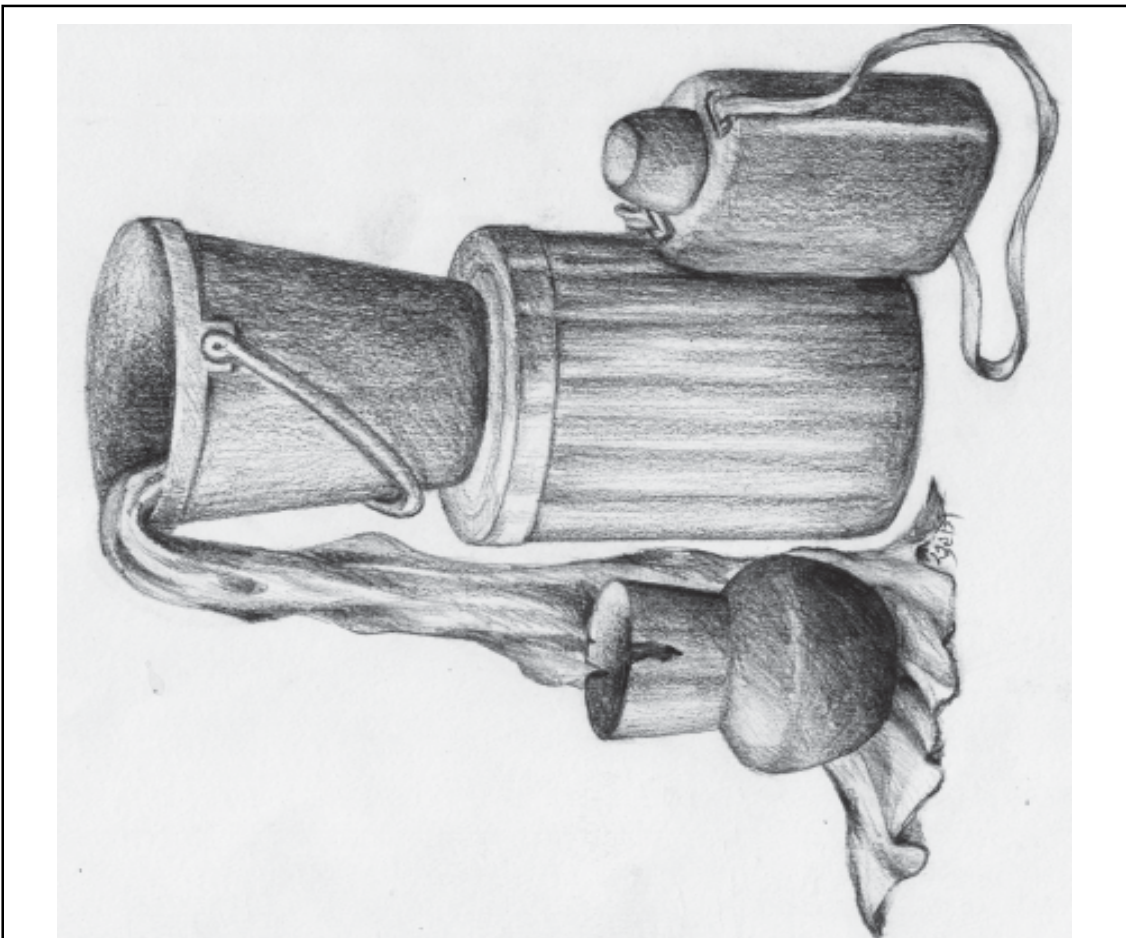

માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

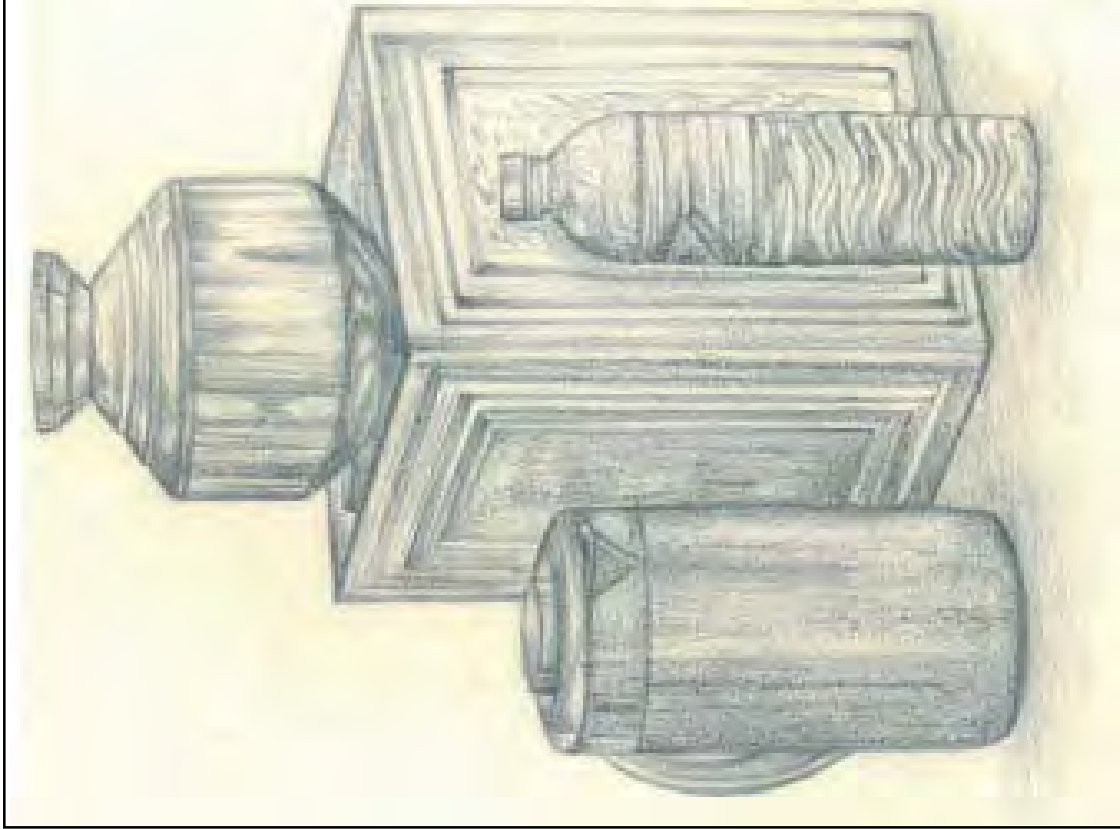
ચિત્રાંકન : શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

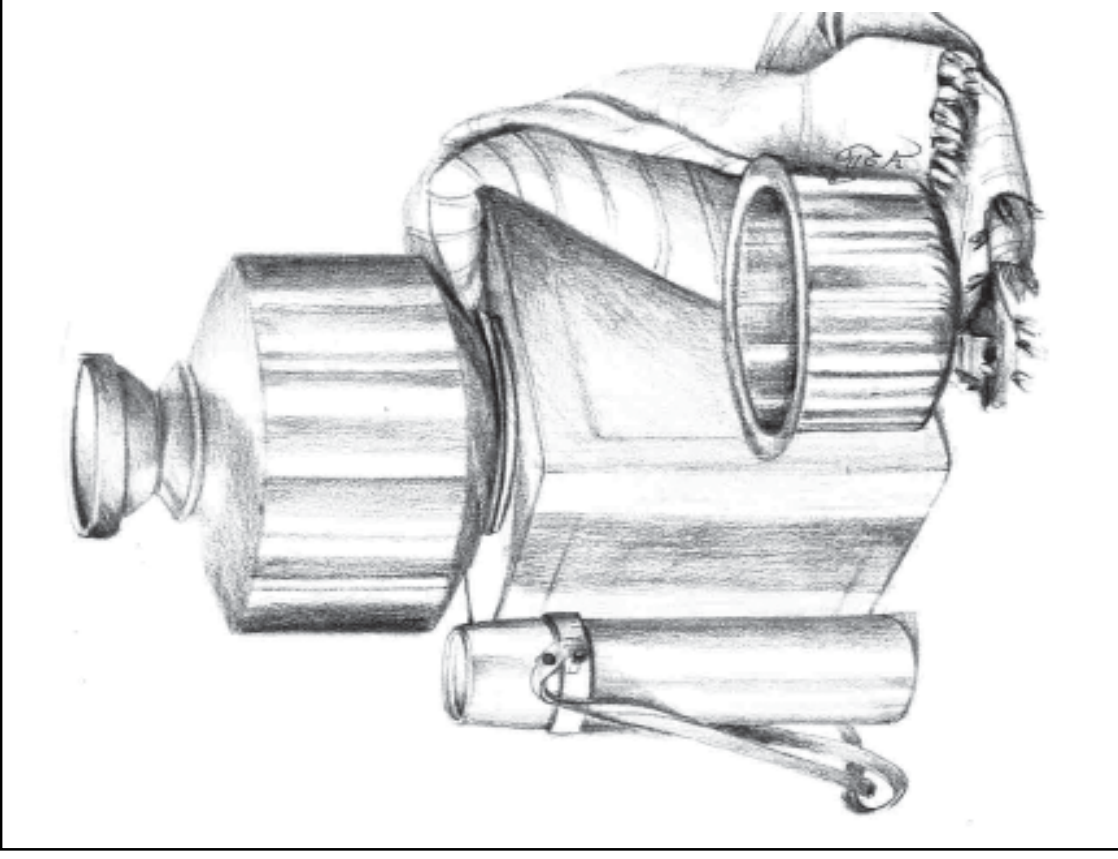
ચિત્રાંકન: શ્રી મુહાગ પી. પટેલ

માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

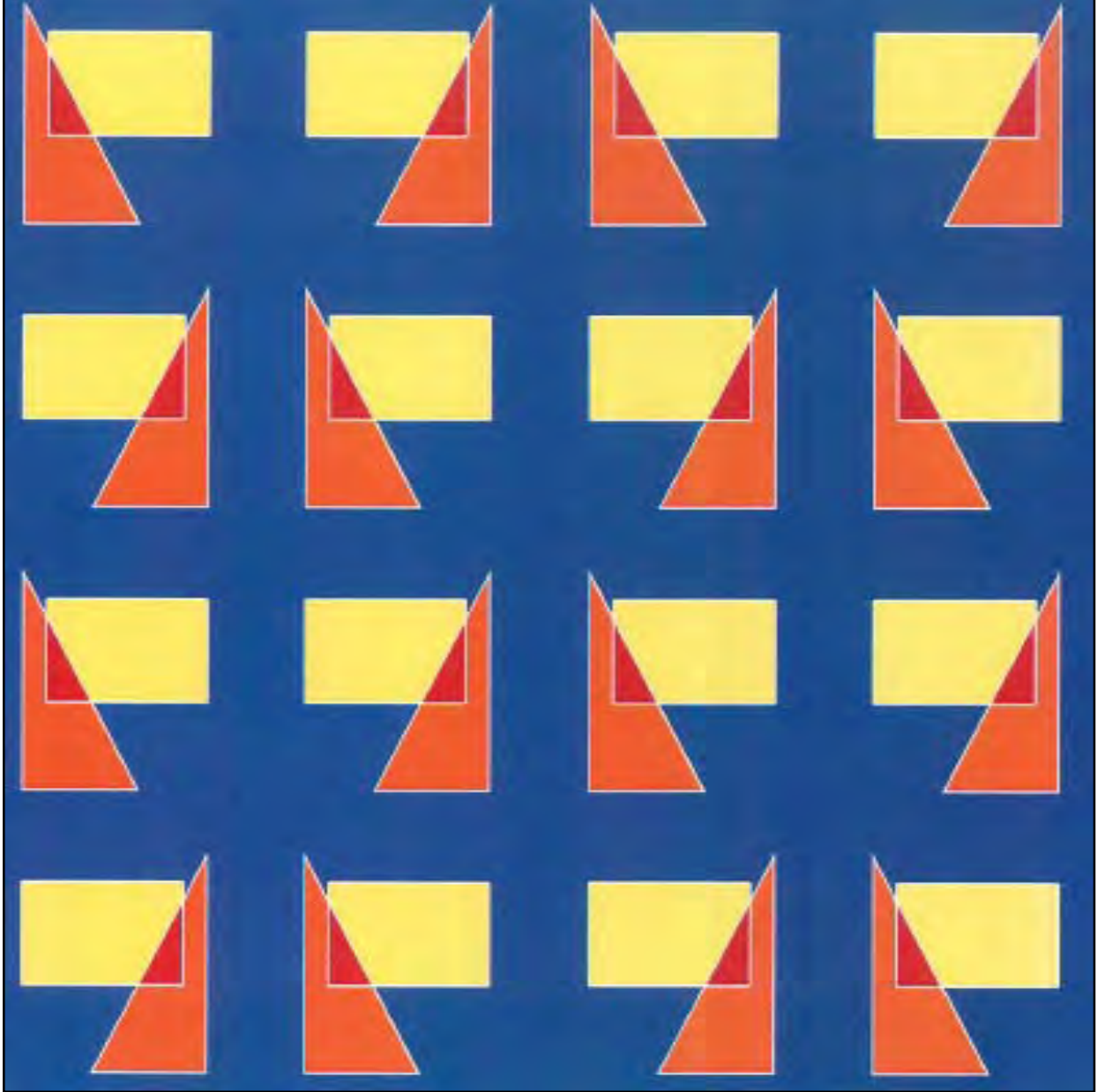
ચિત્રાંકન: શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

માનવ સર્જિત પદાર્થ ચિત્ર

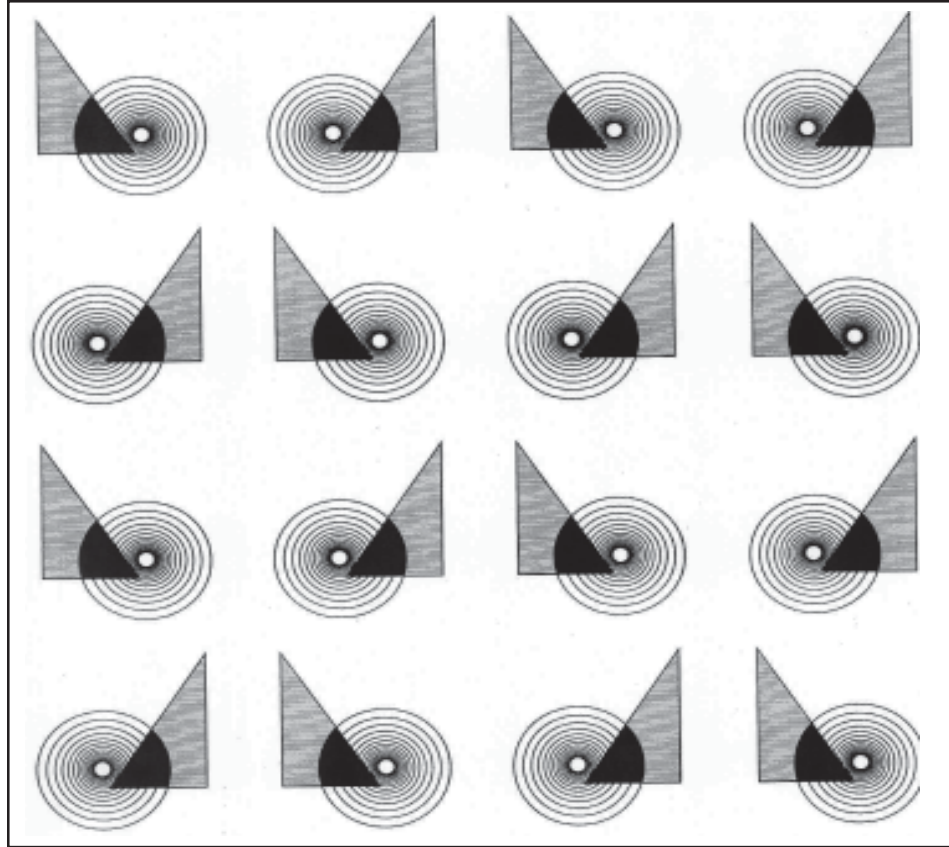
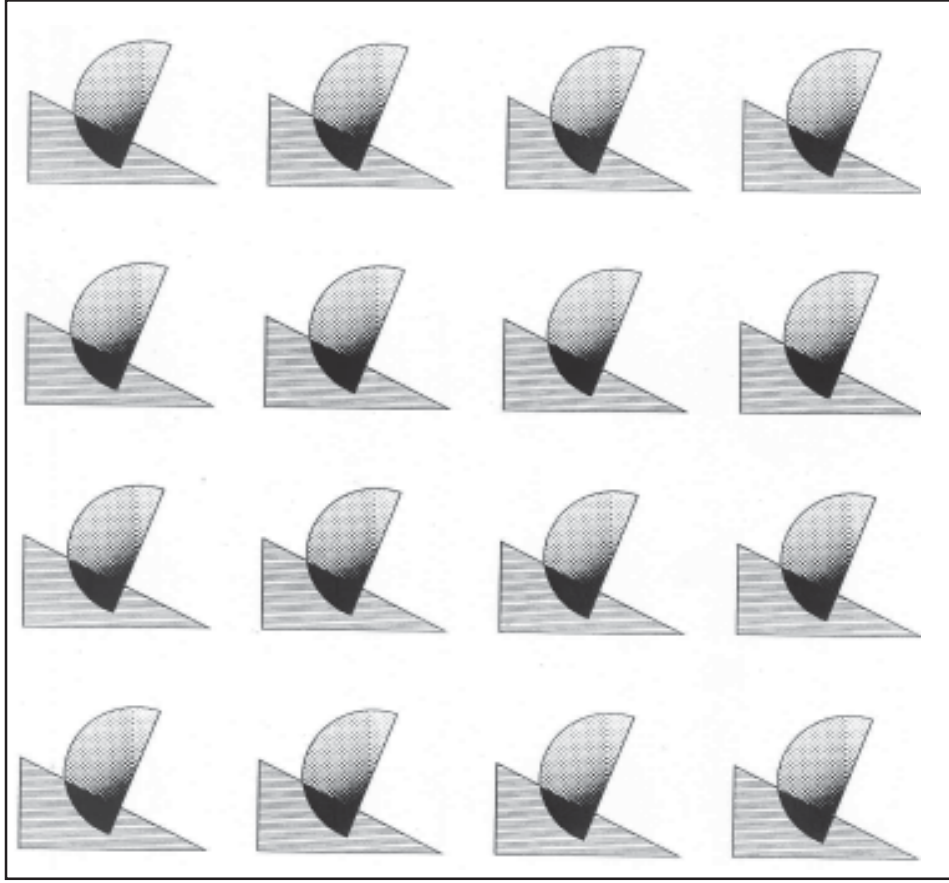
3. કાપડની ભાત (Taxtile Design)

ટેક્સટાઈલ ડિઝાઈન એટલે કાપડ ઉપર છાપવામાં આવતી ભાત. આ ભાત અનેક પ્રકારે થાય છે. આ ભાતમાં ખાસ કરીને ભૌમિતિક આકારો, કુદરતી આકારો, અલંકૃત આકારો, અમૂર્ત આકારો અને અક્ષરોનો ઉપયોગ થાય છે. આ આકારોને પુનરાંકન કરીને ભાત રચના તૈયારી કરવાની હોય છે પરંતુ આ ધોરણમાં તમારે માત્ર ભૌમિતિક આકાર પસંદ કરીને ટેક્સટાઈલ ભાત તૈયાર કરવાની છે. આવી ભૌમિતિક આકારોવાળી કાપડની ભાત (Taxtile Design) ના કેટલાક નમૂના આપેલા છે. જેના દ્વારા ટેક્સટાઈલ ડિઝાઈન તૈયાર કરવાની સમજ કેળવાશે. આ ભાત રચનાઓ 20 સેમી × 20 સેમીના ચોરસમાં તૈયાર કરવાની છે.

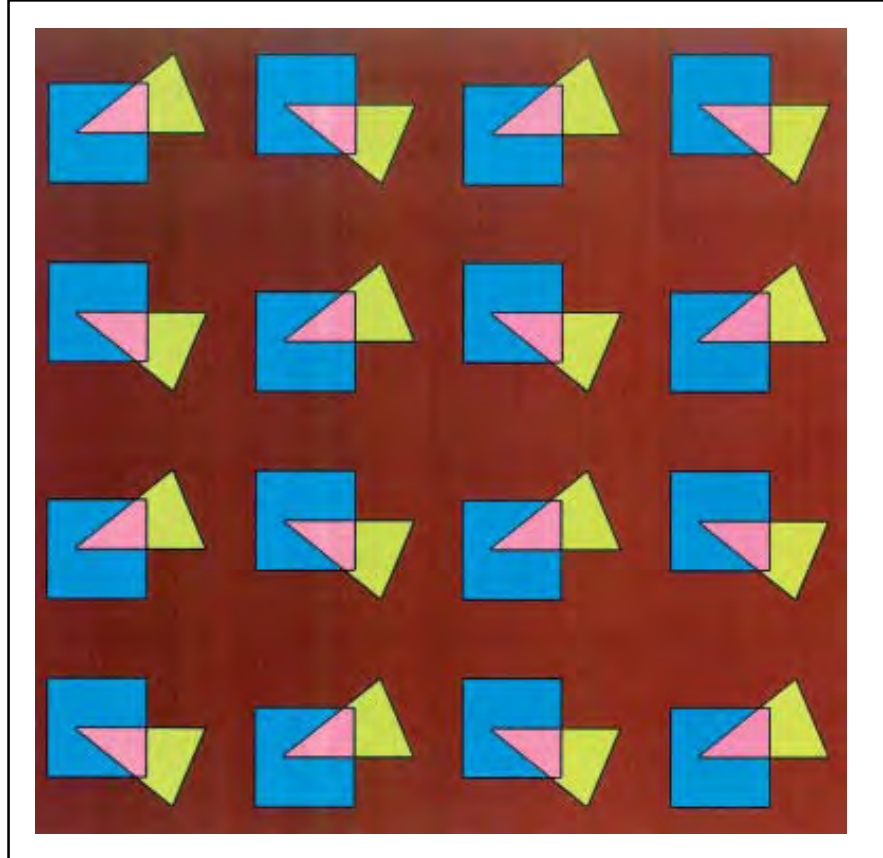
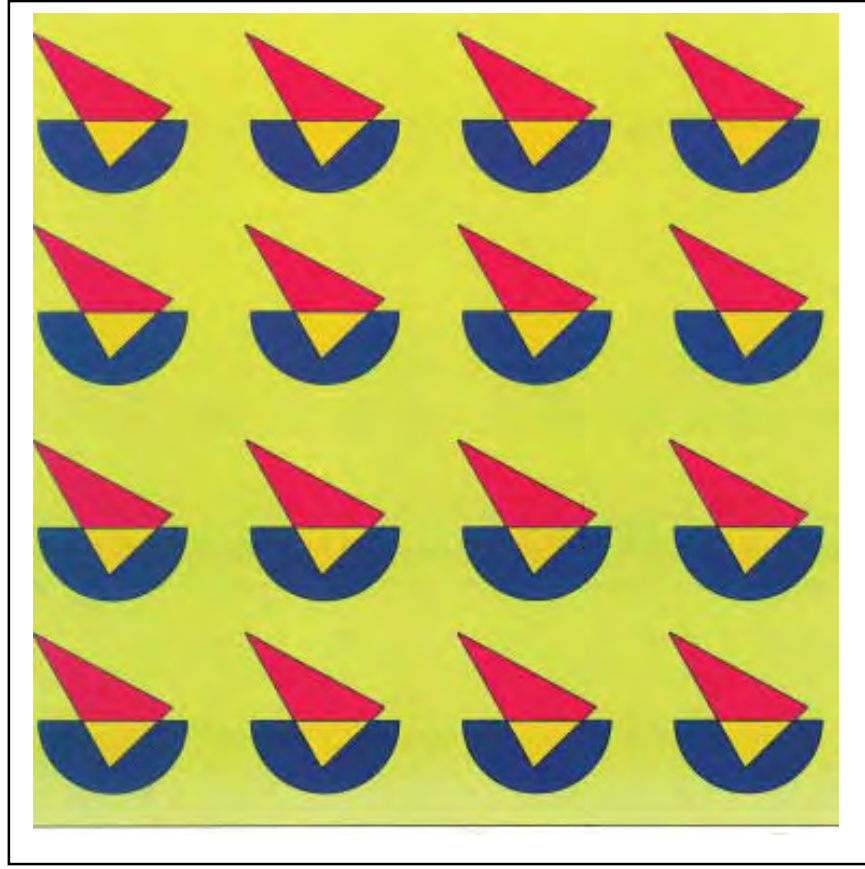
ભૌમિતિક આકારો પુનરાંકન કરીને કરેલી ટેક્સટાઈલ ભાત

ચિત્રાંકન : લક્ષ્મણ લામ્પડા

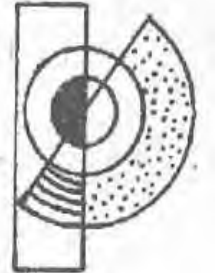
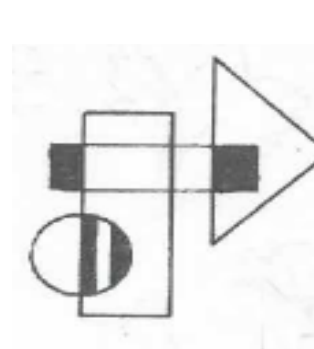
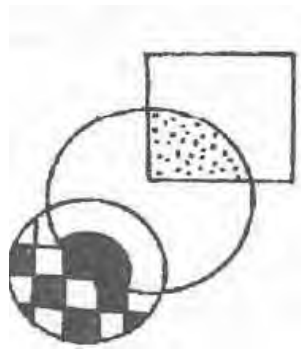
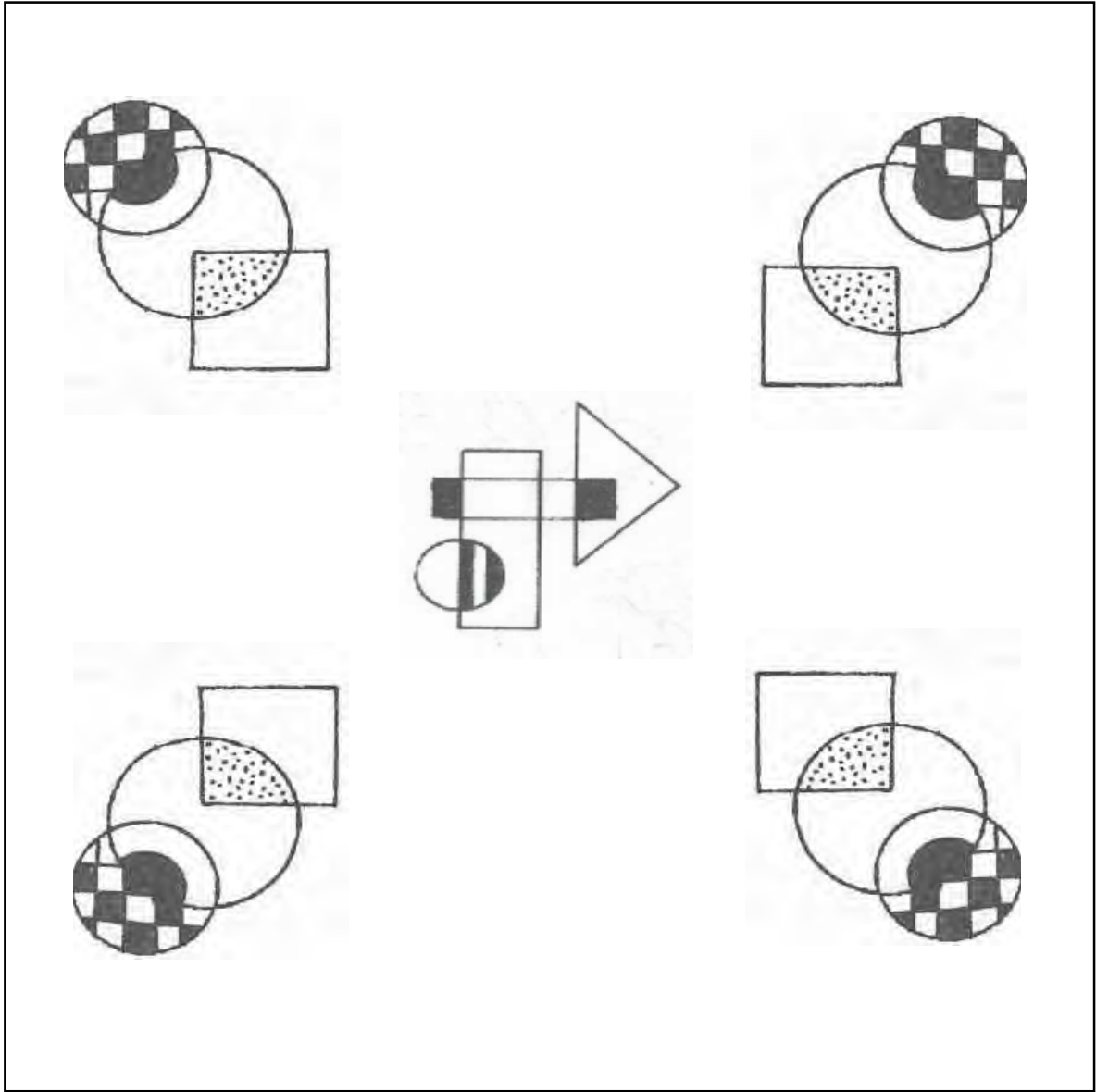
ભૌમિતિક આકારો પુનરાંકન કરીને કરેલી ટેક્સટાઈલ ભાત

ચિત્રાંકન : લક્ષ્મણ લામ્પડા

ભૌમિતિક આકારો પુનરાંકન કરીને કરેલી ટેક્સટાઈલ ભાત

ચિત્રાંકન : લક્ષ્મણ લામ્પડા

ભૌમિતિક આકારો પુનરાંકન કરીને કરેલી ટેક્સટાઈલ ભાત

ચિત્રાંકન : લક્ષ્મણ લામ્પડા

4. સર્જનાત્મક ભાત (Creative Design)

સર્જનાત્મક ભાત એટલે કુદરતી કે માનવસર્જિત આકારોને પોતાની મૌલિક શક્તિથી સર્જનાત્મક કરીને તૈયાર કરવામાં કરેલી ભાત રચનાને સર્જનાત્મક ભાત કહેવામાં આવે છે. અહીં કેટલાક સર્જનાત્મક ભાતચિત્રના નમૂના છાપ્યા છે, જેથી તમે સર્જનાત્મક ભાત તૈયાર કરવાની સમજ કેળવી શકશો. આ ભાત 20 × 25 સેમીના માપમાં કરવાની છે.

સર્જનાત્મક ભાત

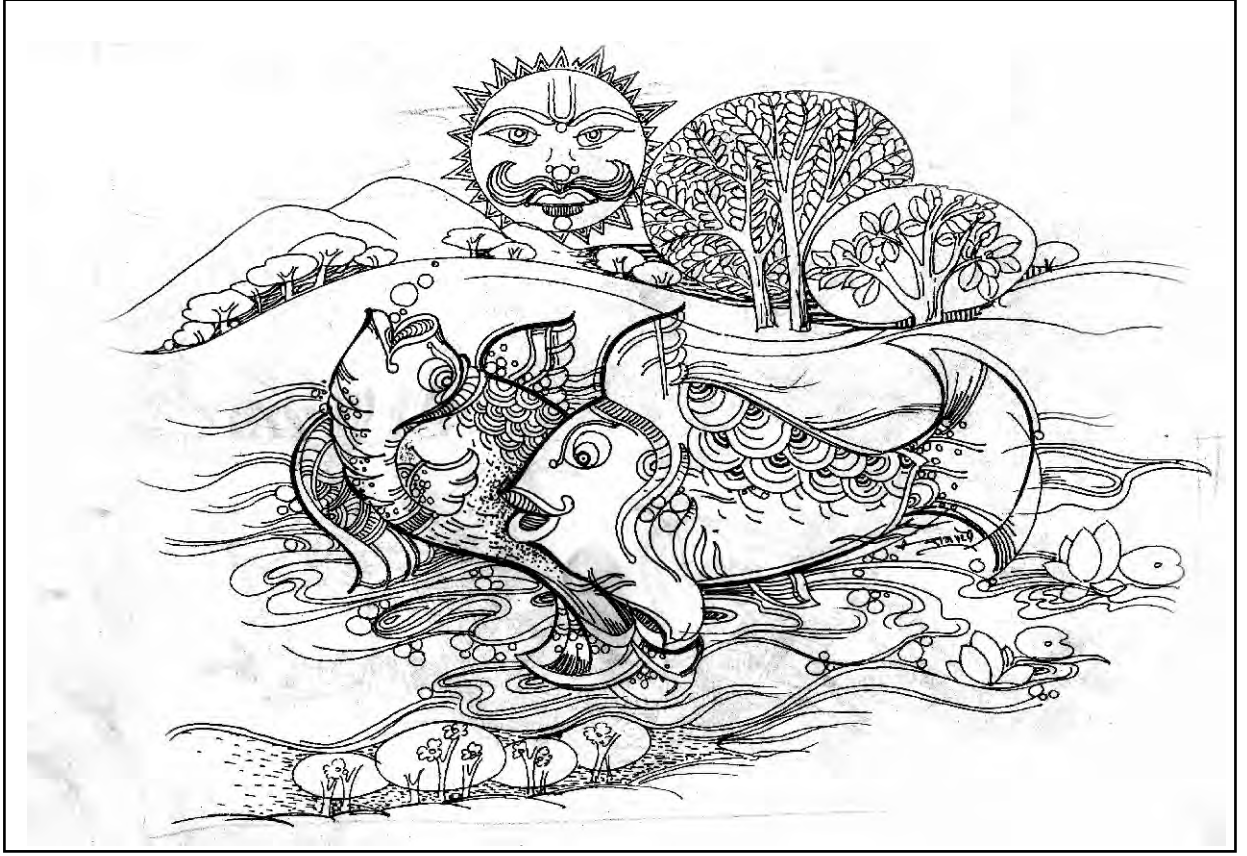
સર્જનાત્મક ભાત

ચિત્રાંકન : શ્રી લક્ષ્મણ લામ્પડા

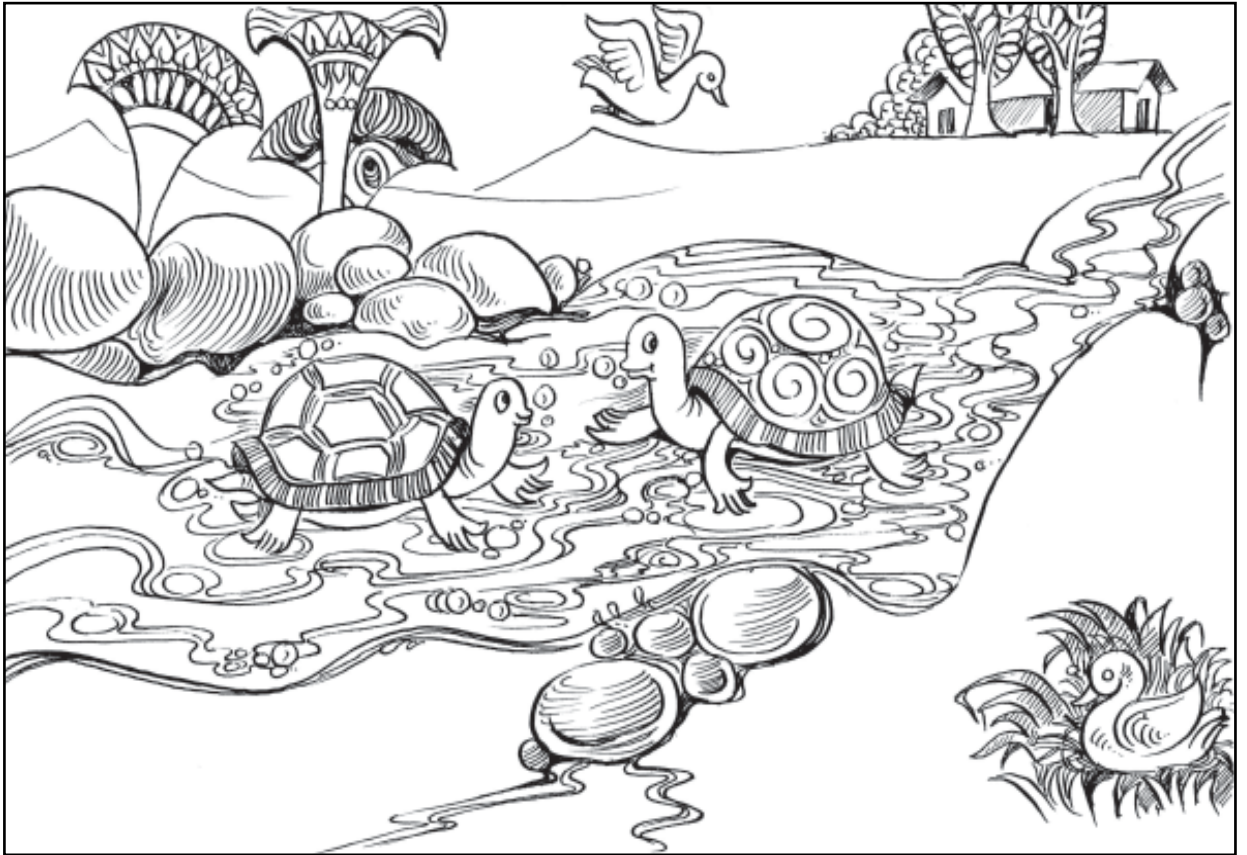
સર્જનાત્મક ભાત

ચિત્રાંકન : શ્રી પ્રશાંત એમ. પટેલ

સર્જનાત્મક ભાત

ચિત્રાંકન : શ્રી જેરામ પટેલ

સર્જનાત્મક ભાત

ચિત્રાંકન : શ્રી ચિરાગ સુથાર

5. પ્રચાર ચિત્ર (Poster Design)

પ્રચાર ચિત્ર એટલે પ્રચાર કે જાહેરાત માટે તૈયાર કરવામાં આવતું ચિત્ર. જેમાં રાષ્ટ્રીય જનજાગૃતિ માટેના ચિત્રો, કન્યા કેળવણી, મતદાન જાગૃતિના ચિત્રો તેમજ વેપારીઓની ઉત્પાદિત વસ્તુઓના બહોળા વેચાણ અને પ્રચાર માટેના વિષયને અનુરૂપ લખાણ સાથે ચિત્ર પણ તૈયાર કરવાનું હોય છે. અહીં પ્રચાર ચિત્રના કેટલાક નમૂના છાપ્યા છે. જેથી તમારી પ્રચાર ચિત્ર તૈયાર કરવાની ક્ષમતા કેળવાશે. આ ચિત્રો 20 × 25 સેમીના માપમાં કરવાના છે.

